Výslech, odsouzení i upálení

Mistra Jana Husa

Líčí očitý svědek

POGIUS.

PRAHA

ČESKÉ LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ
A NAKLADATELSTVÍ (J. Springer).

Výslech, odsouzení i upálení

Mistra Jana Husa

Líčí očitý svědek

POGIUS.

KRÁLOVSKÉ VINOHRADY

NAKLADATEL **FRANTIŠEK HORÁLEK** KNIHKUPEC

v Národním domě.

1900.

Já Pogius, převor od sv. Mikuláše v Badenu v Argovsku (ve Švýcarsku) vzkazuji tobě pozdravení, svému Leonardu Mikuláši.

Jak povědomo tobě z mého dřívějšího listu z dne sv. Klary (14. srpna 1414), byl jsem povolán vydati se na cestu ku Praze, abych světoznámého arcikacíře Jana z Husince u Prachatic pro jeho lehkovážné řeči, učení a kázání vyzval na koncil, jenž příště v Kostnici se shromáždí, by tam byl vyslýchán otci církevními.

Chci tedy vypravovati tobě, můj milý, co mne potkalo a přihodilo se na pouti mé a co viděly a zkoušely oči mé tu i tam, neboť neudá se každému ze stavu našeho, aby měl a musil putovati tak daleko; avšak neočekávej „květnatých slov a rozprav“, ale jen „prostého vypravování a věrných dokladů“. Necestoval jsem pěšky, ale jízdmo na oslu, na kteréhož vsedl jsem dne 15. měsíce senoseče téhož roku, když den před tím kardinálem Goolvim byl mi dodán obsylací list na Husa od Jeho Svatosti papeže Jana třináctého. Ráno bylo velmi mlhavé, ale brzy rozptýlila se mlha a ještě nebyl jsem ani hodinu cesty od domova, a již

jasně svítilo mi slunce na cestu, k mé i mého osla potěše, jenž velmi krotce nesl mne až do Gerstbachu. Zde požil jsem mléka i ryby, poněvadž právě byl den postní. Při jídle ale napadlo mi, že zapomenuv listu obsýlacího, nechal jsem jej ležeti v celi své, čímž jsem byl nucen klusati zpět, abych vzal, čeho jsem zapomněl. O půlnoci k úžasu svých řeholníků dorazil jsem bídně domů, unaven a uondán i vší „čilosti“ zbaven. Dva dni odpočinku a trochu masti vyhojily mé rány tak, že jsem cítil se úplně zotavena k dalšímu cestování, ale tehdáž vsedl jsem na osla s větší opatrností a dal se touž cestou, kudy jsem již jel, až do Lofenavy a odtud ku klášteru v Herrenalbu*), kde zbožní bratří cisterciáci vlídně mne uvítali a pohostinství poskytli. Dva dni strávil jsem v této „rajské“ poušti, pak bral jsem se dále k teplému zřídlu údolí Wildbadu. Tak jel jsem asi hodinu, an tu ohromný zbrojenec na těžkém oři zastavil mi cestu lesní, tázaje se: „jaké záštity že požívám?“ — „Blahoslavené panny a jejího syna“, odpověděl jsem pokorně. „Nenesl-li předvčírem osel tento tělo vaše do kláštera Herrenalbu, jehož zakladateli a ochránci byli a jsou posud z nepamětných dob pánové Ebersteinští, ačkoli lenivá chasa klášterní vymkla se z naší ochrany a utekla se pod záštitu Virtemberáka?“ — „Ovšem zastavil jsem se na noclehu v klášteře, avšak jsem vyslancem a žiju s každým

*) Městys okresu neuenburského ve Virtembersku.

v míru, také mám s dostatek peněz, aby zaplatil všude, kde toho třeba za občerstvení a odpočinek.“ „A zaplatil jste také v Herrenalbu za obrok, nápoj i ošetření osla svého?“ tázal se Ebersteinský. „Nikoli!“ odpověděl jsem, „ten vyhledal si na další cestu píci svou pod širým nebem.“ „Tedy váš ucháč napásl se v mém revíru, proto žadám na vás, pope, pět set haléřů náhrady, začež vám zároveň poskytnu volného průvodu až k teplému Wildbadu.“ — „To snad nemyslíte opravdově, šlechetný pane, neboť tolik peněz u sebe nemám.“

„Tedy dejte mi dobrovolně, co máte, budete moci snadněji putovati za svým cílem, jste-li zbaven břemene, zároveň líbí se mi osel váš více než vy; slezte tedy s hřbetu jeho.“ „Pane rytíři,“ prosil jsem, „nechte mi mého nosiče, neboť bídně bych puťoval po cestách kamenitých.“ „To ale máte také činiti, neboť učitel váš řekl sám vašim předchůdcům: Jděte do celého světa — neřekl ale, abyste jezdili.“ A tak úšklebně snesl, vlastně shodil mne Eberstein na zem, vzal mi vak s penězi, pak v smíchu odtáhl s oslem mým dále. Já pak bídně s nohama zraněnýma dovlekl jsem se až ku zdím Hirsauenu.*) Zde zastihl jsem na návštěvě biskupa Sulzbašského, který mne svezl do Stuttgartu a do Altenburku u Karnstadtu. Kterak zcela jiná to krajina, než kde my máme sídlo své, milý Mikuláši.

*) Vesnice na řece Nagoldu v okr. kalvském ve Virtemberku.

Na místě černých lesů, v nichž číhají lupiči a dravá zvěř, viděti zde vinice a zahrady ovocné, také Stuttgart, sídlo Virtemberků, jest velmi pěkným městem, kde stojí v pravidelném pořadí domy taškami kryté, zároveň pyšně mezi nimi vyniká zámek dobře opevněný, jenž náleží pánům a má prý vinný sklep tak veliký, jakého nenajdeš v Německu.

Avšak není to jen sklep, co pamětihodno; jsou prý v něm uložena vína, jakýchž není prý nikde ani v sídle dvorském neb biskupském, od švýcarského jezera až do Kolína na Rýně. Také ve Stuttgartě potkáváš mnoho milostných děvčat, s boubelatými tvářemi a světlými vlasy, postavy prostřední a ne tak vysoké jako u nás. Mužové hledí velmi vzdorovitě, a není mi volno na blízku jich; dle smyslu řeči jejich jsou nejvíce přívrženci anglického kacíře Viklefa*), nedělají kříže a na habity naše nevraží. Chtěl bych raděj všude jinde veřejně zatracovati tato nová učení, jen ne ve Stuttgartě. Ženy nesou se prostě, cudně, zbožně, nejsouce svárlivé, a to jak vznešené i nižší. Za soumraku procházejí jonáci vesele ulicemi hudouce pěkné kousky na zelené lístky k ústům přiložené, jakož jsem posud nikde jinde neslýchal, a také z rána tak chodí do svých vinohradů a polí. Semeno k výsevu i sklizeň nosí na hřbetě, ženy na

*) Narozen r. 1324 ve Viklefu v Yorkshiru v Anglii, předchůdce reformace, zemřel r. 1384.

hlavě, což se mi zdá být neprozřetelné a hloupé. Tržba děje se na prázdném náměstí, kde plno bláta, zvlášť u studny uprostřed postavené, kde sedí dřevěný lev, z něhož jde hrůza. Dobytka hlídají ve Stuttgartě mnoho, a denně ženou pastuchové stáda krav, hus, koz a prasat na pastvu, při čemž nejvíce hlídá se dobytka hovězího. V noci chodí kolem hlídači, kteří hlasně provolávají hodinu, písně k tomu prozpěvujíce. Co se týče potravy a jiných potřeb, jest zde celkem lacino k neuvěření, a bylo mi praveno, že za počestné plácnutí ruky i cizí člověk často pozve nás, abychom si připili vína, kolik libo, neboť prý ve Stuttgartě je více vína než vody, ač jsem jí sice málo neviděl. Neboť v širokých příkopech kolem města i zámku je hojně vody a na mnohých místech ozývá se klapání mlýnů a tu i tam z rour proudí se voda.

Více, milý Mikuláši, nemohu nyní vypravovati o městě tom, ale bude-li mi popřáno toho štěstí, abych měl k tomu příležitost, prohlédnu ještě všelicos a vštípím si v paměť. Odtud putoval jsem do Eslink, Gmundu, Elvangenu, Aalenu, Bopfink, Nördlink, Waldmünchenu, Radbuzy, Plzně, avšak již bez nebezpečí a nesnází, neboť kde cesta sjízdná, nosili mě od stanice ku stanici poddaní kláštera i kolik hodin cesty na ramenou bez reptání. Jinak ale měly se věci, čím blíže přicházel jsem ku Praze, tomu bezbožnému hnízdu kacířskému. Děti se mi posmívaly, dospělí opovržlivě na mne pohlíželi, ano někteří mně i spílali, tak že jen potají

směl jsem putovati ku Praze, neboť všude číhali na mne Husité. Tím přívětivěji pohostil mne arcibiskup Zbynko, který nenáviděnému kacíři více než dvě stě knih Wiklefových na svém dvoře spáliti dal a zapověděl mu česky kázati v kapli betlemské. *) Kacíř ten ale neuposlechl, až mu byl dodán můj list obsylací, aby přišel na koncil do Kostnice. K tomu byl obeslaný ihned ochoten, zvlášť když udělil mu císař Zikmund průvodní list a náš svatý otec Jan třináctý v obsylacím listě slíbil mu bezpečnost, ano i král Václav přidělil mu za průvodčí hraběte Chluma, Sholzoha a Bokha (??). Dne 8. měsíce v senoseči odjeli jsme z Prahy a dorazili prvního dne měsíce v jeseni (září) do Urachen **) města to na území pánů z Virtemberka, kam právě také přijel jakýs hrabě Eberhard. Ten vyzval Husa a jeho průvodčí, aby jeli s ním do Stuttgartu, kde dostane se jim pocty a pohostění, poněvadž je právě podzimek; což oni ochotně přijali. Šest dní před Havlem (10. října) dorazili jsme na zmíněné místo časně ráno, a tu bylo, jakoby synové israelští táhli do Kanaan. Staří i mladí spěchali ven ku sbírce vína velmi podařeného. Když jsme však dojeli na blíže brány městské, po srázném nebezpečném kopci, obklopilo kočár náš mnoho lidu, neboť posud nikdo z nich neviděl podobného povozu. A na místě, aby odebrali se na své vinice,

*) V Praze. Kaple byla od nepřátelských fanatiků zbořena.

**) Ve virtembersko-švábském pohoří jurském.

muži, ženy i děti vrátivše se šli za námi, aby dověděli se, kdo v pohyblivé skříni té sedí. — V hospodě „u Urbana“ jsme se ubytovali. Po krátké době byl dům obklopen dotěravým lidem tázajícím se, kdo prý to přijel? A když zvědavé davy dověděly se, že jede tudy Hus z Prahy země české, ihned rozneslo se to všemi ulicemi města. Bez ostychu každý dychtivě spěchal sem, aby spatřil Viklefovského Husa, jenž káže nové evangelium.

Mnoho mužů vešlo do hostince, aby stiskli nám příchozím ruce a pozvali k návštěvě. Mezi jinými výtečnými a učenými pány byl také Albrecht Widenmeier, jinak zvaný Herrenberský, probošt v Stuttgartě, jenž byl již dlouho dobrým přítelem biskupa kostnického a jenž vymohl to, aby mniši v jeho klášteře směli v postních dnech požívati sýra, mléka a vajec. Až pozdě do noci bylo při otevřených dveřích disputováno velmi počestně a slušně, bez vášně, o církevních příčinách základních, a disputoval kapitolní probošt, jiní kněží a několik rozumnějších laiků.

Když jsem tak slyšel Husa mluviti, tu tanulo mi na mysli, co vypravuje písmo: „a všichni byli naplněni duchem svatým.“ Nikdo nestaral se, co by měl říci, a přec každého řeč dlužno veskrz nazvati slušnou, moudrou a výtečnou. Ó, milý Mikuláši, kteraká změna stala se v srdci mém! Na místě temnoty mrtvé víry vniklo tam světlo poznání evangelia; na místě záští a hněvu proti Viklefovi a jiným kacířům zmocnily se mne ve ve-

černí této hodině pokoj a smír a nikdy nechci viniti bližního z jeho konání a činění, k čemuž mi pomáhej blahoslavená panna na věky věkův.` Již počalo svítati, když shromáždění rozcházeli se, slibujíce, že příští odpoledne po svaté mši Husa přimějou k tomu, aby hodiny i déle konal úřad kazatelský.

Tomu však vzpírali se mnozí mladí i staří kanovníci, řeholníci a bosáci, nazývajíce úmysl ten proklatým kacířstvím, čertovstvím a babylonským nevěstkářstvím. Veřejného spílání po městě nevšímali si ale měšťáci pranic, nedbajíce ani vyhrůžek sluhů církevních. Ano jakýs Petr Blank a Konrad Borrhus, kteří byli včera slyšeli řeči Husovy „u Urbana“, uchopili nadávajícího latinníka za kutnu, dovlékli ho k nádržce s vodou, potápěli ho a lili naň tolik vody, že bezmála byla by mu odzvonila poslední hodinka, kdyby Fünffer, člen z rady městské, nebyl přispěl mu s dvěma pochopy ku pomoci a vyrval ho z rukou rozzuřeného davu a ukryl v klášteře. Také prý asi čtyři neb pět Leonardinů nemálo se rozhorlili, a každého, kdo vnitřní branou do města dnes by vešel, proklínali na těle, duši, statcích i věčném spasení. Avšak Leonardini nepřestávajíce jen na spílání a nadávkách, vystoupili na bránu a spustili vratně, aby nemohl nikdo tam ani ven. Na to jak jsem slyšel a dle toho také napsal, rozhněvali se velmi jakýs Filip Kessler, Dionys Zillenhard a Junk Binkusser, že vzdorovitě hnali na bránu útokem, Leonardiny zahnali a prů-

chod branou zjednali. Dva Leonardy hodili rozlobení lidé do nádržek u mostu, jiní ale utekli příkopem.

Doma nezůstalo živé duše, muži, ženy, děti, sluhové i služky, všichni kdo mohli choditi, spěchali a tlačili se, sotva dechu popadajíce, do hlavního chrámu (nynější hlavní chrám stuttgartský) nejen aby poslouchali, ale zvědavost svou ukojili a viděli, co díti se bude divného, neboť valná část ani nevěděla, proč tam vlastně jde. Proto zavřeli dvéře u chrámu, aby zadrželi zevlující lid, jenž netrpělivě hemžil se v úzkých ulicích a na mostě. Jeden druhého zdvihal na ramena, aby viděli přes zeď ohradní, čímž opět uvolněna prostora, tak že nových zvědavců se sem nahrnulo a nastala veliká tlačenice vnitř i vně. Pojednou sřítilo se kus zdi do uličky tržiště zámeckého a zabilo několik, jiným spřeráženy nohy, někteří lehce poraněni. Když hrabě Eberhard, jenž byl nemocen zimnicí, uslyšel o velkém pohnutí, povstal z lože, nařídil měšťákům; aby byli pokojní jinak že stihne je pokuta a nemilost, uznal, že kapitolní členové ve svém nepředloženém vzdorování mají sice právo, avšak nejednají prozřetelně, pak povolal Husa, hraběte Chluma a jeho družinu do zámku, kde po dlouhém vyjednávání pro i proti bylo konečně osočovanému knězi českému propůjčeno sluchu i dovolení, aby směl v nádvoří zámeckém*) kázati všemu lidu dle svého spůsobu a smýšlení. Hus zvolil si text ze svatého písma,

*) Starý zámek Stuttgart, v němž je pomník hr. Eberharda.

kde evang. Lukáš vypravuje o milosrdném samaritánovi: „jdi a čiň totéž“. Dlouho, milý bratře Mikuláši, zápasil tvůj Pogius sám sebou, má-li také putovati do zámku, aby slyšel kázati muže před koncil obeslaného; konečně překonal jsem obavu a šel těch několik kroků, kteréž dělí chrám od sídla hraběcího, a stál jsem tváří v tvář novotáře, jenž oděn v černém kajicnickém hávu, byl vystoupil na lavici, aby ho viděli a slyšeli všichni.

Mocně vnikala v srdce všech horlivá slova Husova: „Miluj bližního svého jako sebe sama a — Boha nade všecko.“ A mistrněji, směleji nemohou mluviti svatá ústa žádného apoštola. Milý Mikuláši, přál bych ti slyšeti výklad podobenství o pyšném knězi, domýšlivém levitu, již nechavše zraněného ležeti na cestě, neměli s ním milosrdenství, až pak opovržený jinověrec víru svou osvědčil skutkem a nikoliv marným leskem, a kterak nazval našich kněží konání i činění bohaprázdným modlářstvím, kteréž jest pouze zvučícím zvonkem a hloupou solí, pokud rozsívají jen zášť, pýchu, nesvornost a pronásledování a pokud beze vzdoru a poctivě nebudou ochotni hojiti každé poranění, ať na duchu neb na těle. Ano, takové učení není kacířstvím, pokud Kristus sám nebyl kacířem ve všem všudy. Tolik chtěl jsem psáti tobě na důkaz pravdy, poněvadž i ty budeš zasedati na soudě proti českému mnichu. Když byl Hus skončil, podal mu Eberhard *), hrabě virtem-

*) Eberhard IV., laskavý (pobožný) 1390—1417.

berský, ruku, vedl ho i s průvodčími jeho do své komnaty, kde je častoval, začež byl od kněží sice kárán, avšak od měšťáků na kázání přítomných nad míru vychvalován.

Na to ve Stuttgartě nastal svátek; při sladkém víně, rosolu a bílém pečivu všude ho slaveno. Snad že bychom zde byli vyseděli a krmili se déle než rok, kdybychom byli každému, kdo nás k sobě zval, sluchu popřáli, aneb aspoň s polovice vyjížděk se účastnili. Plných osm dní seděli jsme zde, v kteréž době viděli jsme i věci smutné. Nejprv viděli jsme pochovávati čtyry z oněch, již byli utlučeni zbořivši se zdí; na místě, jak by i bylo rozumno, popřáti jim pohřbu počestného, vzpírali se tomu kněží, již hroby vykropují, zavřeli před rakvemi dvéře hřbitovní, k čemuž, dle náhledu mého, nebyli oprávněni, a nechtěli připustiti tomu, aby pohřbeni byli v půdě posvěcené ti ubožáci, poněvadž prý pro násilí proti církvi došli zaslouženého konce a bez zpovědi a rozhřešení se světa sešli. Dlouho naříkali a žebrali truchlící, aby zesnulí byli přijati u počestných bratří blahokřesťanské paměti. Skoro do západu slunce doufali, že bude vyhověno prosbě jejich, avšak marně. Z toho nastal veliký smutek po celém Stuttgartě, i mně nad tím srdce skoro pukalo; přišly ženy s dětmi svými, prosíce za vyslyšení pro své zemřelé, avšak všeho toho nedbáno. Nyní přišli vinaři a mnoho panstva z vinohradů od vinobraní domů, i slyšeli o záležitosti této. A jako vítr náhle se rozhučí,

počaly se zdvihati vždy větší a větší davy v hněvivé nespokojenosti. V několika okamženích prolomeno mřížení a nosidla s mrtvolami vnešena a pohřbena u jiných počestných kostí. A ačkoli kaplan směle opíral se hrnoucímu se tam lidu s obrazem ukřižovaného, byl přece k tomu donucen, konati obřady, zvlášť když sám hrabě Eberhard za to žádal. Druhého dne vydán přísný rozkaz, že nikdo, buďsi kdokoli, vysoký neb nízký, urozený neb prostý, mladý neb starý, nesmí o smutné příhodě, jaká udála se v posledně minulých dnech, ani v hospodách, ani v krčmách ničeho vypravovati, aniž smí se o tom mluviti před mladou chasou pouliční, a to sice pod přísnými tresty a pokutami. Také hraběti Chlumovi i družině jeho dáno na vědomí, aby vyšedše ze Stuttgartu odebrali se tam, kam jest směr cesty jejich. To ovšem počestným mužům těm nebylo třeba dvakráte oznamovati, i vydali se hned na cestu a dorazili jsme dne 2. listopadu (1414) do Petershausenu, jenž leží stranou od Kostnice, kde spěchal jsem ihned, abych tebe, milý bratře Mikuláši, srdečně objal, avšak bohužel k zármutku svému dověděl jsem se, že pro zlou pakostnici, kterouž již dlouho trpíš, odejels do lázně nedaleko Hirsauen, kamž odesílám ti nyní dopis s dodatkem, že příště všecko ti oznámím, co snad udá se na soudu kacířském. Tolik ale osměluji si již nyní veřejně ohlásiti tobě, že všichni ti naukáři, legátové, kardinálové, arcibiskupové a biskupové ničeho proti Husovi ne-

pořídí, leč by tak učinili násilím a z úmyslu nekalého, což bylo by hříšné a bohaprázné, čehož uchovej svatá Trojice, v jejíž ochranu tebe i všecky lidi poroučím.

Psáno dne 3. list. l. p. 1414.

Pogius, převor u sv. Mikuláše.

Mému Leonardu Mikuláši ve Vildbadenu srdečný pozdrav! Co jsem ti slíbil, tomu dostáti chci tímto druhým dopisem a pokračovati ve vypravování o Husovi, kde jsem posledně přestal. Když došla do Kostnice zpráva: „Hus, arcikacíř, přišel!“ nastal velký ruch, a nikdo nemohl dočkati se již, až bude veřejně ulicemi ubírati se ku koncilu. To stalo se po prvé 25. listop. t. r. (1414), kde byl k několika kardinálům volán na krátký výslech. Sotva mohl projíti ulicemi, tak hustě stály tam davy; nežli došel na komtúrství, prošla skoro hodina, mezi tím mu tu i tam mnohý tisknutím ruky projevoval soustrast, jiný opět hleděl ho povzbuditi. Někteří nemohli odolati tomu, aby otázali se ho na jeho nové učení, načež dal skromnou odpověď bez přetvářky. Tento čin ale pohněval již jeho soudce velmi, neboť cítíce slabost svou proti němu, nechtěli, aby poznal a slyšel ho lid. Hněvivě osopili se naň římský legát a mons. Zilliciri, jako by byl pobuřovatelem a zločinným odpadlíkem, pln zlomyslnosti a pokrytství. Tomu bráně se Hus, pravil: „Kde jsem dopustil se tak zlého skutku, že

vaše velebnost tak hněvivě ke mně mluví? Není-liž to povinností, táže-li se mne slepý bratr laskavě: „kudy jest cesta?“ a já maje zrak, okážu mu ji? aby bůh neranil mne slepotou, čehož bych pak zasloužil pro svou vzdorovitost. Pak: Nemám-li chopiti se ruky bratrovy, kterouž mi vlídně a bez zlého úmyslu podává k dobrým skutkům a svornosti? Nedal-li bych vzpíráním svědectví o hrdosti, pýše, opovržení, nenávisti, domýšlivosti a podobných zlých věcech, čehož nás vždy račtež chrániti všichni svatí! Neboť my učitelé a pastýři máme býti zřejmým a dobrým příkladem ve všem, co jest krásné a libozvučné, pokud nám naše hříšnost v tom nevadí, neboť žádný člověk nemůže Bohu přinésti oběť čistou, a my všichni stíženi jsme malomocností a vyraženinou, k čemuž přiznati se neostýchám ve svém podruženství. Také žádáte vaše velebnosti na mně, že prý na své cestě k vám měl jsem mlčeti, avšak kde člověk mlčí, tam křičí i mrtvý kámen. Proto mám zvláště za to, že dobře jest otevříti ústa, pokud řeč vede k poučení, moudrosti a polepšení, a není pouhým tlachem, na hanbu a zneuctění ducha svatého.“

„My, svaté římsko-katolické církve vrchní pastýřové poroučíme vám, z moci své, abyste byl tichý a pokojný, a tolik jen dovolujeme, abyste odpovídal skromně na otázky naše, bez dlouhých oklik a zbytečného tlachu. Slyšel jste to, Jene Huse, pověstný arcikacíři ze země české“, rozkřikl se kardinal Goolvi hněvivě, že já, Pogius, stoje

v předsíni, velmi jsem se ulekl, a potichu přál Husovi poslušnosti a dobrého pořízení. Ten však, na místě aby uposlechl, bez bázně a strachu opět pozvedl hlasu svého odpovídaje: „Vaší velebnosti roznícení a rozhorlení, čehož jsem příčinou, velmi želím, a prosím za mírnou omluvu mého způsobu mluvení, pakli v něm cosi mimo služební povinnost; tolik ale vaše velebnost dovolíž, abych mluvil, pokud mne k tomu nutká moje svědomí a abych ve všem spoléhal na výpověď apoštola Pavla, jenž tvrdí: že Boha více poslouchati sluší nežli lidí! *Neboť jak tuším k mlčení nebyl jsem na místo toto povolán, také neopustil jsem vlast svou proto, abych v Kostnici nechal si spílati, bez ohledu na ty, kdo mne vyslali; budu-li ale usvědčen z činu nehezkého, rád podrobím se pokání, jak se to sluší na volného hostě, pokud ale nebude mi dokázán takový přečin, dotud mužně budu hleděti v tvář vaší velebnosti.*“

Dlouho čekal lid na návrat Husův z návštěvy u kardinálů; ale nadešel večer a Hus nepřicházel. Žasnouce rozcházely se davy konečně do svých bytů, úzkostlivá starostlivost zmocnila se jeho přívrženců, kdežto nepřátelé jeho plesali, přejíce mu všeho zlého. Druhého dne rozšířila se pověst široko daleko, že Hus pro hrubé chování na žádost legátovu byl dán do vazby. Šest neděl a několik dní uplynulo, aniž by o Husovi proslýchalo slova. Hrabě Chlum a jeho soudruhové vedli hrozivě a rozhorleně stížnost na vazbu na všech místech,

kde mohli nadíti se pomoci, snažíce se tak vyprostiti přítele svého z vězení; avšak vše bylo marno.

Dva z Husových průvodčích odjeli do země české, aby podali u krále Václava žalobu na urážku, jakáž stala se jejich rodáku v Kostnici. Co však ubíhaly dny, neděle a měsíce, byl arcikacíř dán do tužšího vězení a střežen pilně, aby neuprchl. Častěji byl sice z nuzné díry té vyvlečen, aby byl vyslýchán, nebyl-li se již obměkčil a lépe se rozmyslil. Ale jako skála, kterouž božská ruka tvoří u vod mořských, tak vzdorovitě trval Čech tento na smýšlení svém, kteréž dle domnění jeho nebylo založeno na půdě písčité. A já, milý Mikuláši, stejný v sobě chovám vid, neb Hus pravil: „Je-liž pak, čehož na mne žádáte vy kardinálové, biskupové a soudcové, je-liž to něco jiného, než abych lží a klamem hřešil proti duchu svatému, což ale nevíte, kterak dle svědectví apoštola dělo se onomu muži a ženě, kteří své zboží utajovali, — Bůh potrestal je náhlou smrtí, poněvadž tím rouhali se duchu svatému. Jak o mnoho bídnější konec vzala by duše má, kdybych i já zahrabal a zapíral hřivnu, kterouž já i vy přijali jsme od Boha, abychom jí kořistili ku chvále jeho. Nabízíte mi zlato, a chcete tím dáti mi na ústa zámek; chcete mi dáti hojné obročí, obléci do jemného hávu a poskytnouti vzácného pokrmu, abych jen zabředl v tom, co nazývá se pošetilostí a marnivým chtíčem, jež vedou v záhubu a k zatracení. Pravím vám, že

nechci dokončiti v těle, jako nestálí Galatové, co j-em počal v duchu. Zákon váš jest zkažená nauka, kterouž nikomu nestane se po právu, kteráž podobá se vodě smrduté, jíž nikdo v pravdě žíznivý neukrotí žízeň a v níž plazí a nemotorně se brodí všeliké netvory, hroznější než zmije, mlok a ohnižil, kteréž netvory hoví si rády v bahně, štítí se světla a vše živoucí pohlcují, co jen v neřád a chlípné bahniště jejich zbloudí. Valnou část této nečistoty máte sami, vy, kteří nyní jste mými kazateli. Neboť proto, že osměluji se přinášeti světlo do této poušti, dali jste mne do vlhkých zdí, za strašné mříže a okované dvéře s těžkými závorami a zámky, nepřejíce tělu mému ani tolik shnilé slámy, jako vrahu a ubiječi. Již po tři měsíce i déle nedýchám čistého vzduchu, jako bych byl mrchou a měl shníti v jámě. A tolik zlého činíte na mně vy, kteří jste mi posud nepopřáli ani vlídného sluchu, kteří mé evangelické učení aniž jste slyšeli ode mne samého, aniž od jiného nepřekroucené, a to jen proto, poněvadž domníváte se, že by vám působilo hanbu a škodu, zvlášť při vašich licoměrných pomůckách."

Takové řeči slyšel jsem na vlastní uši! Ach, že musím býti bídným nástrojem, abych pomáhal v zajetí muže, jenž tak bez obavy a strachu před světským panstvím a mocí jen slouží pravdě. Ano, milý Mikuláši! položím-li ruku na srdce své a tážu-li se: proč jsem tak učinil? musím se hluboce styděti za to, co bylo se stalo; neboť že

budou Husa trýzniti, toho jsem se nenadál, aniž tušil, že by mu čímsi ublížili. Když jsem však, slyše, že jest churav, posledně ho navštívil, nad míru jsem se ulekl, vida ho v tak hrozné vazbě. Pomysli si na nárožní věž*) nad mostem rýnským, jehož základy svlažuje voda. Asi na deset pídí nad vodou uvidíš díru, opatřenou silnými mřížemi, kterouž rozproudí-li se vlny, pěny a kal stříkají do temné komůrky, kde Hus sedí. Dolů jde se po třiceti schodech — a na těch jsou ještě trojí dvéře, závorami pevně zavřené. Konečně přicházíme do úzké prostory, kteráž má do kola objem asi délky muže, slabě jen osvětlená děrou, kterouž do ní vnikají pěny a kal z řeky. Dlouho stál jsem v této komoře, až jsem konečně uviděl okolí i ubohého vězně, jenž na trochu slámy u mých nohou seděl. Na okrouhlině jakés byla mísa s kaší jahelnou, v níž vězela černá dřevěná lžíce; vedle stál kamenný džbán a sousto chleba. Lehne-li si vězeň, dotýká se hlavou a nohama zdí. Oděv jeho jest vetchý a chatrný, a jde-li na stranu, musí sednouti si na okrouhlou díru z kamene, z níž vychází tak smrdutý zápach dotud, dokud velká voda nespláchne neřád pod klenutím, což stává se vždy po třech až čtyrech nedělích. „Kdo vchází do mého vězení mimo tebe, hlídači? Je-li to posel smrti, budiž mi srdečně vítán, poněvadž bych rád byl

---

*) Cela tato jest ve starožitném kabinetu vedle síně koncilní v Kostnici.

již v míru u pána!“ tázal se chroptivým hlasem, spatřiv dva stíny před sebou. „Ubohý pane!“ odpověděl jsem, „jest to Pogius, jenž vás navštívil. Ku svému žalu zaslechl jsem, že jste ochuravěl ve vězení, proto sluší se, abych se k vám podíval, byste nechoval ke mně hněvu pro obeslání, kteréž jsem vám co sluha z rozkazu doručil a čímž jste uvržen u veliké útrapy. Zároveň chtěl jsem se tázati vás ve vaší bídě, neshledal-li jste při rozjímání v této samotě nějakého chybného učení neb bludu na sobě, poněvadž jsme lidé a můžeme chybiti z domýšlivosti, pýchy, slabosti aneb zaslepenosti, jímž podrobeni isme již z lůna matčina, a za probuzení k pravé cnosti a zbožnosti netřeba se nikomu styděti, aniž slušno komu spílati proto, ať jest stavu jakéhokoli. Především ale vaši soudcové, jakož Bůh sám, zajisté nechtějí, abyste byl zahuben, ale abyste upustil od vašeho bludu a neživil ho, aniž učil mu ku svému i jiných duší věčnému zatracení. Mluvte se mnou mírné slovo o tom, abych mohl říci to ku chvále vaší před těmi, jejichž kázni podroben jste dle božských i lidských práv.“ Zvolna pozdvihl se při řeči mé takto mnou oslovený a jsa velmi sláb opřel se o mé rámě. „Vaše návštěva jest pro mne velmi vzácná, již pro vaši laskavost, jež vás ke mně vede, ctěný převore, neboť bylo mi velmi teskno a bídně v této tmavé komoře; ale nechtějte se kormoutit pro obeslání, kteréž jste bez viny mi doručil a kteréhož jsem nic zlého netuše upo-

slechl, vydav se na cestu zdráv na těle i na duchu, abych zde zhynul v ďábelských drápech svých protivníků. Co se týče mého učení, nepromluvila ústa má nikdy nic licoměrného, pyšného, aneb čeho bych musil želeti, a nestyděl bych se nikoli, kdybych nabyl lepšího náhledu neb nemohl učení své ve všem opírati o svaté písmo. Proto přece bych vás snažně prosil, abyste se u mých soudců přimluvil, by mi vykázali lepšího bydla, než jaké zde obývati musím, kde bych aspoň jednou ještě mohl spatřiti modrou oblohu nebes, nežli zemru. A máte-li tolik přátelství ke mně a je-li to v moci vaší, abyste mně vyprosil před slavným shromážděním veřejné hájení, tu žádám vás za to snažně a jmenem otce nebeského."

Skormoucen rozloučil jsem se s Husem, spěchaje pak k Dominiku, legátu-kardinálu. Ten však byl velmi rozhněván na vězně, ano přál mu z plna srdce smrdutého vězení, že jsem se až s nım nepohodl, a ihned k vrchnímu fojtovi města Kostnice se odebral a jej pro rány Kristovy prosil, by churavému lepší vězení vykázal. Muž ten vyslechnuv prosbu mou ihned se vzchopil a vzav úřadní hůl pravil: „Aby někdo směl křivditi opuštěnému cizinci pod mým vladařstvím, toho nedopustím, jako že se Stüssi*) nazývám. I poraženého nepřítele ctí spravedlivý vítěz." Za nevelkou chvíli byl Hus

*) Vrchní fojt Stüssi byl asi tolik jako nyní městský strážmistr.

ze své temnoty vyveden do slušnější světničky, ale nohy mu nijak nesloužily, vrávoraje pohlížel kolem sebe zrakem skoro blbým, tváře byly na smrt bledy a zuby, jež mu zbyly, rozviklané, neboť mu jedenáct zubů následkem vlhkosti vypadalo. Nehty u prstů byly veliké jako drápy, poněvadž již po kolik neděl nemohl si je okousati; kůže byla pokryta vrstvou špíny, jež hnusný zápach vydávala, vlasy druhdy hnědé byly bělavé, splývajíce až na vetchý a chatrný jeho oděv. Obuv shnil mu na nohou, košile neb jiné pokryvky neměl. Plné druhdy tělo seschlo se na kůži, byltť to žalostný obraz k nevypsání — málo kdo by ho poznal, kdo ho před tím vídal. Zděšení zmocnilo se všech, kdo naň pohlédli a milosrdní lidé upravili mu lázeň, přinesli košili i oděv, občerstvujíce jej zároveň silnými pokrmy, začež děkoval jen se slzami v očích. Tak uplynuly tři dny v červnu toho roku (1415), tu byli již otcové dávno vypsaného koncilu vesměs shromážděni a první schůze ustanovena na 5. červen, kteréž ustanovení bylo ihned Husovi ohlášeno, aby byl připraven proti obžalobám, které proti němu podány. Hus vyžádal si biblí, aby z ní u výslechu mohl čísti důkazy pro své učení, ale žádosti jeho nebylo vyhověno, ano nebylo mu ani poskytnuto tužky a pergamenu, aby mohl sdělati obrannou řeč; tu pravil: „*Co škodí? Pravím vám, že kdybyste písmo svaté spálili a zničili, nahradil bych je opět z paměti, vyjímaje kroniku.* Proto nikoli nejsem bez útěchy

pro svou obranu, neboť ač tělo mé pozbylo vší svěžesti dlouhým vězněním, přece duch můj zachoval mladistvou pružnost a vzlet, a jeho pomocí povznesu se nad spoustou prachu a dravou zvěří s ostrými zuby a s krvelačnými jazyky. Bůh mi odpusť, že bych ve své bídě, mučen na těle i duši, otevřel ústa svá k odvolání své víry, jíž jsem druhdy před veškerým lidem dával svědectví. Proklet budiž den, kde by se mně mohlo želeti učení, kteréhož jsem žákům svým v zemi české posk,-toval.“ A nadešel den, kde byl ustanoven první výslech před otci církevními. Na cestě od vězení až ku kostelu, kde měla být schůze, nebylo viděti ani dlažby, pro veliký nával lidu, u domů bylo zřízeno přemnožství lešení, neboť více než čtyřicet tisíc hlav shluklo se tudy, z nichž část jedna měla soucit s vězněm, část jiná zachovala zášť proti arcikacíři. Trojím vyzváněním ohlášena důležitost dne, všichni lidé byli ustali od práce. Kardinál-legát s pavlánu svého bydla nechal hlasně vytrubovati a prohlašovati, za jakým úmyslem koná se dnešní svatá synoda otců, a kterak každý pravověřící na kolenou má nebe prositi za vítězství církve nad branami pekelnými.

Michael de Causis jezdil na sněhobílém oři kolem, spílaje nekřesťanskými slovy Husovi, že nabíhala lidem husí kůže a vlasy se ježily. Tedy jedem naplněna jest mysl i srdce otců církevních.

Rázem osmé vzchopil se Hus a kráčel ze svého vězení v prostém oděvu do kostela tak přímo, jak

síly jeho připouštěly, provázen Václavem ž Dubé a hrabětem z Chlumu, za nimiž následoval pedel. Zde bylo již padesát šest duchovních pánů, dva prokuratoři a několik písařů, sedících u rozličných stolů, také jedenáct svědků, kteří, když Hus vstoupil, na důkaz pravdy svých výpovědí byli vzati pod přísahu. Tu stalo se, že když složena byla přísaha, jeden z přísahajících zvrátil přísahu svou, poněvadž ho hryzlo svědomí; neboť dosvědčoval zřejmě a veřejně, že za jistou sumu peněz, kteréž mu bylo nezbytně potřebí, dal se podplatit ku křivé výpovědi. Jedva se vyznal, ihned ozvalo se se všech stran vzteklé volání: „Pověste křivopřísežníku kámen na krk a hoďte ho před městem do vody, kde jest nejhlubší." Ihned bylo žádosti sv. otců vyhověno, nešťastník vlečen na most, zde vhozen do vody, že ihned se utopil. Na to opět nastal klid ve shromáždění církevním, jako by se bylo ničeho nestalo, ač utracen život lidský, a vykonavatelé strašného rozsudku hlasitě a hrdě volali dveřmi do síně: „Kacířský padouch již jede do pekla Rýnem!" Po té oblékli Husa v roucho kněžské, chtějíce mu tím dáti na jevo, že jen v rouchu takovém uznávají ho za hodna, aby s nimi mluvil. Pak musil vystoupiti na zbudované lešení, kteréž bylo uprostřed kostela Nejprv chtěl strýzněný kněz podati žalobu na své protivníky, kteří ho po osm měsíců, proti císařskému ochrannému listu, proti přímluvě českého krále i průvodu českomoravské šlechty věznili. Ale sv. otcové, jakož

i kardinál-legát, mocí svého úřadu zakázali mu každou stížnost, žádajíce na něm, aby odpovídal na čtyřicet předložených mu otázek, jež koncil za dobré uznal, buď s „ano“ neb „ne“. Hus vyslechl pozorně otázky, na dvacet devět dal zápornou odpověď, jedenáct ale směle a dobře promyšlenou řečí hájil. Mezi těmi otázkami bylo také několik zbytečných obvinění, kteráž obžalovaný pokojně a mužně od sebe odmítl, zvrátil a zničil, ale svědkům ze všech zemí sběhlým bylo přiloženo více víry nežli uvězněnci ze země české. Velký hluk povstal mezi otci výpovědí, že prý Hus, když odcházel z Prahy po vyhlášení klatby, pravil kardinálu de Columna, jenž ho vyzýval do Říma: „Co by to bylo za poslušnost, aby tři sta mil odtud, co neznámá, osočená osoba, tolika nepřáteli cestoval opět ku svým nepřátelům, kteří by byli zároveň soudci, svědky a vším? Měl bych se tam dát v konsistoriu vypeskovati, zapomenouti na zbožnost, odnaučiti se trpělivosti, a kdybych nemohl hojných poskytnouti darů, i v nejspravedlivější věci býti zavrženu, ano co více ještě, papeži klaněti se jako Bohu a k němu se plaziti? Ne, tu bych raděj vlepil pánu stolce římského políček, že by mu známka toho ani za sto let nezmizela.“ Item: „Papež Jan XII.*) svého řemesla jest hanebný netvor a vtělený antikrist, neboť počal bezprávně válku z lakotnosti proti králi neapolskému

*) V 18. roce zvolen za papeže.

Ladislavu, dávaje hlásati odpustky pro vrahy, zloděje, křivopřísežníky a všecky, kdož mu pomocni jsou statky, krví, penězi neb žoldnéři.“

Item: „Nikoliv těšitelem dětí zbloudilých není Jan, nýbrž hanebným vrahem, poněvadž k jeho rozkazu padoušský arcibiskup Zbyňko dal v Praze tři muže krvavě utratiti; začež však Bůh Zbyňka záhy potrestal, dav jej divokou sviní roztrhati, takže mu střeva z břicha trčela a pandero jeho prázdné zůstalo, právě, když byl na cestě k císaři Zikmundovi co soudce kacířství v záležitosti mé a kazatele Jakuba Mišenského.“ Takových a ještě více jiných obviňování Hus nepopíral, nýbrž snažil se velmi obratně dokázati, co kdykoliv mluvil. Avšak spíláno mu hlasitě, haněn a proklínán byl rozličnými jazyky, takže nemohl více mluviti i mlčel, když sběsilý Michael de Causis se zaťatými pěstěmi na něho se sápal a hroze mu křičel: „Nyni tě máme ve své moci; avšak nám již neujdeš, dokud bys nezaplatil poslední haléř. Upálen budeš, ačkoliv vyschlé tvé kosti již tolik peněz stojí.“ A takto ukřičen musil svléci kněžské své roucho, načež se mu opět rouhali, přezdívajíce mu „Ganskopf“, poněvadž „Gans“ zove se česky „hus“, načež byl opět do své komůrky odveden. Jej zarmoucen následoval stařičký komorník Erlo. — „Příteli“, pravil k Husovi, když s ním byl sám, „vidíte, že jsem stár a již dlouho živ nebudu, poněvadž jest mi již jeden a osmdesát let. Slyšte tedy a vezměte si k srdci, čím se vám v této ho-

dince nabízím. Jak jsem s jistotou přezvěděl, přisahali vám protivníci vaši smrt, buďsi jedem, kdyby vás snad císař, jenž zítra přijede, pustil na svobodu, aneb ohněm, budete-li usvědčen; chci vám proto ukázati hory, s kterých vám kyne spása. Dnes v noci, když bude bíti jedna, bděte, připraven k útěku. Pod svým ložem najdete oděv rakouského žoldnéře, v ten se oblecte a zavěste si koženou tobolku, v níž bude list tak psán, jako by cílem jeho byla Vídeň. U stromořadí hradebního, kam vás jistě dovedu, bude vás čekati hbitý mezek, patřící biskupovi pražskému, a pro vás připraven, abyste na něm ujel s Emickou, šlechticem moravským, kterého již dávno znáte a jenž jest chrabrý muž a zároveň dosti zásoben zlatem. Jeho vedení se úplně svěřte, až budete u svého krále, jenž psal otcům: „aby pod uvarováním přísné jeho pomsty neučinili škody jeho huse, neboť prý musí ještě snésti zlatých vajec." Buďte opatrný a nečiňte si vrtochů." — „Avšak co se stane s vámi, starý Erlo, když vám útěk můj budou klásti za vinu", ptal se starostlivě Hus. „To přenechte mojí péči. Což na tom, pakli mne místo vás usmrtí, beztoho už nikomu neprospěju, jsa skoro sám sobě obtíží a již co nejdříve zaplatím svůj žold poslu smrti. A vy snad ani nejste čtyřicet roků stár a můžete člověčenstvu ještě mnoho prospěti. Již tedy se uložte k spánku, abyste nabyl síly ku konečnému činu." Tak prý jednal komorník Erlo, jak se mi vypravovalo, když jsem byl dříve přísahal mlčeti, což

doufám, že i ty učiniš, milý Mikuláši. Dále se stalo takto: V určenou hodinu v noci šel Erlo tiše a tajně k vězni a vybízel ho k útěku, an již vše bylo připraveno. Hus však pravil: „To budiž daleko ode mne, abych svým útěkem chtěl uvrhnouti, poctivý Erlo, šedou hlavu tvoji v nebezpečí. Viz, půjdu cestou, již mi Pán vykázal. Pokládal bych si za vinu, kdybych jako zloděj v noci unikl a tím nepřátelům svým popřál vítězství sobě k hanbě. Ne, to se nestane! Co mně mohou učiniti lidé, když mne chrání ruka Boží. A pakliby Bůh mne neochránil, najde mne msta mých nepřátel, kdybych uprchl třeba až k nejzazšímu moři. Zavázal jsem se přísahou, že komukoliv povím pravdu, aniž bych se ohlížel na osobu; proto mi nemá nikdo brániti v povinnosti té, aniž já chci výkonu jejímu zbaběle uniknouti a činiti tak zrádce sebe a svého učení. Jakou cenu má vojín, jenž utíká, když se blíží nepřítel, a co zaslouží hlídač, jenž s ostatními spí?“ — „Ach, ach, kýž byste nabyl poznání! Utecte, utecte, pokud čas, pokud jsou brány otevřeny a přátelé vaši vas čekají. Váš útěk nemůže zván býti zbábělstvím, nýbrž je oprávněn, protože soudcové vaši se na vás hanebným násilím prohřešili, aniť vám ni práva ni obhájce nepopřáli. Pojďte, pojďte, prchněte dříve, než kohout zakokrhá!“ nutkal starý komorník. „Ustaň ve své horlivosti mne nutiti. Jako patník u domu nárožního není zasazen, aby dům krášlil, nýbrž proto, aby ho chránil, tak i já nejsem ochoten ustoupiti zlo-

myslnosti, abych marnivě sebe zachránil. Neboť není, co by se Pánu více na člověku líbilo, než když svým bratřím síly své nabízí, bez chvály a díků." — „Jste synem smrti dříve, než slunce třikrát zapadne! Vzhůru, vzhůru, opásejte bedra svá a následujte mne, jen málo okamžiků nám ještě zbývá. Pakli ty uplynou, pak nikdo více nerozetne tenata, jimiž jste obstaven. Pojďte, pojďte! Co meškáte? Neslyšíte, že hlídač oznamuje již půl druhé, nevidíte, že knůtek ve svítilně již dohořívá? Pojďte, pojďte. Prosím vás pro Krista Ježíše a s vřelými slzami v očích. Prchněte se mnou z tohoto vězení, do kterého vás uvrhla zloba!" štkal stařec, prose zdráhajícího se a zavěsil se ze všech sil na něho, aby jej vyvlekl. Hus vyšel také skutečně se svým osvoboditelem až před vězení, pak se zastavil, dívaje se chvíli k nebi, jakoby se chtěl ptáti: „Vševědoucí, není to hříchem proti duchu svatému, že opouštím dráhu, již jsi mi vytknul?" Pak obrátiv se, podal Erlovi ruku, řka s povzdechem:

„Věrný otče, nesmím prchnouti. Přijmi nejvřelejší mé díky za ochotu svou a modli se za mne, kdybych šel k smrti. Vyřiď též mým přátelům srdečný dík za nabídku jejich a popros je, by neklnuli mé tvrdošijnosti. Doufám v Boha a vyčkám času!" Načež se Hus opět klidně vrátil do těsného vězení. Komorník pak vyhledal čekajícího průvodce Husova, aby mu oznámil nezdar svého podniku. Tento však se rozhorlil na starce

tak, že spílaje mu lhářů a zrádců, vrazil mu dýku do prsou, že ihned mrtev sklesl.

Mezitím zpíval Hus latinský chvalozpěv sv. Ambrože *) tak krásně, hlasitě a jasně, že někteří odpůrci jeho slyševše jej, za něho se přimlouvali, kdekolivěk mohli, co za muže skutečně nábožného.

Příštího rána 6. června přijeli do Kostnice dva vzdálení cizinci, z nichž jeden v okázalé nádheře, druhý tiše a bez hluku. První byl král Zikmund, statný to pán, ryšavého vlasu a takového též vousu. Toť byl poprask, milý Mikuláši, jakobys lidi ze země vydupal, aby rozličnými postavami a pestrou barvitostí zdobili císařský dvůr. Pěvci, tanečníci a citeráci, kejklíři, klenotníci, kuchaři a nevěstky sešli se z dalekých krajin, aby zde hledali buď poctivě neb nepoctivě zisk. Oh, myslil jsem si, tő má býti koncil, na kterém se mají ukliditi zlořády? Ubohý Čechu! za jásavého vřesku lidu a cinkotu pohárů tvých odpůrců máš skonati, vydán na odiv pošetilé luze. A jak jsem tušil, stalo se. Velké dostihy, rozličné hry šermířské a jiné vyplnily den a až pozdě v noci rozléhal se hluk ulicemi, jakoby spád Rýna byl před branami.

Pestrobarevné svítilny uzřels, kamkoli jsi pohlédl, mládež i odrostlí svátečně oděni hemžili se ulicemi, aby obdivovali šperkové skříně židů, tance Uhrů aneb pitky Benátčanů a naslouchali drsným jejich zpěvům. Slyšels zde mluvit rozličnými jazyky,

---

*) Známá hymna „Te Deum laudamus“.

mohls studovati kroje vzdálených národů. Ze Španěl, Francie, Anglicka, Holandska, Dánska, Pomořan, Pruska, Polska, Sas, Čech, Rakouska, Bavor, z mnoha měst říšských a zemí korunních byli zde vyslanci a ještě přicházeli tisíce pěšky, koňmo i vozmo branami městskými do Kostnice, aby zde utrmáceni odpočinuli buď na holé zemi nebo na teplém kamení, neboť slunce sálalo jako ohnivý žár s blankytného nebe. Císař jel na oři, jenž měl bílé oči, ryšavý ohon a zrzavou hřívu. Tělo oře pokryto bylo šarlatem, s pokrývky visely stříbrné rolničky mezi zlatými třásněmi, upevněné hedbávnými sponkami. Na hlavě mělo zvíře veliký chochol a na prsou barevně tkaný štít, dvojitého orla. Uzda byla spletena z něžných kroužků, mezi nimiž se nalézaly překrásné skořepinky hlemýždí ze dna moře. Císař byl nádherně oděn, mělť na sobě černý sametový kabátec, modré vypouchlé spodky po kolena, pod kterými vyčnívaly bílé hedbávné punčochy, spadající do červených střevíců se sponkami. Tenké kordisko tvořilo celou jeho zbraň. Na hrdle měl zlatý řetěz, jenž skřížen zavěšen byl na ramenou na háčky a s velkou přeskou z perleti až k srdci splýval. Hlavu kryl bílý baret, modře vykládaný, na jehož povrchu třpytila se zlatá korunka jako pěst velká, nad níž vlálo bílé péro. Před ním jel suchý uhlazený jezdec, jenž se v slavnostním průvodu nazývá také hlasatelem a musí svému pánu dělati cestu. Císařova družina byla masopustně pestrá, i byli v ní bubeníci i trubači

též několik černochů z Asie. Druhý cizinec, o němž zmínka, byl Jeronym Pražský,*) svého stavu mistr svobodných umění, profesor a bakalář theologie, zároveň pak rytíř Českého krále Václava a věrný žák a stoupenec Husův. Studoval v Praze, Paříži, Kolíně a Heidelbergu. Tento muž, k němuž co do učenosti a řečnictví sotva kdo by se rovnati mohl, přišel do Kostnice, aby hájil stísněného přítele svého, kteréž předsevzetí také dokonale provedl. ač se tím bohužel sám zničil a hroznou smrt si připravil, což neopomenu vypravovati, avšak teprv později. Sotva přibyl, ihned navštívil Husa, jenž prý, spatře ho, zvolal: „Buď Bohu chvála, že mysl má neklesla, že jsem neuprchl, neboť se mi staví po bok silný hrdina Judský.“ A hned prý, jak jsem slyšel, sestavili mistrovský list obhajovací, jejž jsem však ani nečetl ani neslyšel, poněvadž otcové list čísti nedovolili, nýbrž jej opovržlivě odmítli. Jeronym jest muž krásný, jen obličej má trochu bledý, oči černé jako uhlí, taktéž černý, jemně kudrnatý vlas. Když s někým mluvil, byla ústa jeho obzvlášť přívětivá a viděti bylo celou řadu krásných bílých zubů. Řeč jeho se příjemně poslouchá, buďsi již hovořeno francouzsky, italsky, německy nebo latinsky. Vzácný prsten zlatý skvěl se na jeho ukazováčku, oděn byl v šat klášterní, ač byl bez ton-

---

*) Upálen v Kostnici 1. června 1416 na témž místě co Hus.

sury. Arcibiskupové, biskupové, preláti a duchovní, i sám Ludvík kurfiřt falcký, ihned ho navštívili, zvěděvše, že připutoval, ačkoliv se ubytoval ve velmi malé komůrce v písečné ulici „u brusírny.“ *) Neštěstí se těchto dnů mnoho přihodilo, zvláště v den, kdy obě osoby, o kterých právě vypravuji, přibyly. Umačkaných, udušených, odřených, zraněných bylo mnoho set odnešeno; neboť tlačenice byla taková, že se zdi u domů bortily a okenice v bytech přízemních popraskaly a se vylámaly. Na kostelní věži chtěl jistý Lederšmíd zasaditi májovku, avšak nahnuv se, spadl, drže v rukou velký strom s pestrými okrasami, na hlavy zevlujících, již dole stáli, nemohouce ustoupiti. Nikdo neutrpěl nijakého poškození a spadlý vzdálil se, doznav výsměchu těch, na něž se svalil.

Za takovýchto všeobecných zábav a zvláštností nastal den 7. června 1415; a sotva že se rozbřesklo, těkal již opět zvědavý lid ulicemi. Udeřením osmé hodiny hnul se průvod biskupů, kardinálů, otců a vyslanců světských za hlaholu všech zvonů do kostela**), v kterém upravena podnožka pro Husa, okolo níž mělo panstvo svá sedadla. V předu proti kůru zřízeno bylo sedadlo stupňové, pokryté skvostnou látkou, nad ním pnula se nebesa ozdobená zlatými knoflíky, sponkami a tře-

*) Podnes v Kostnici známa, taktéž první byt Jana Husa.
**) Nynější hlavní chrám kathedrální.

pením. Církevní páni oděni byli v kroji obřadním s odznaky. Někteří jeli koňmo, jiní na oslích a opět jiní nešeni v nosítkách, jako ku př. arcibiskup Sulczbachenský, velemocný to pán, jemuž sám Ludvík, kurfiřt falcký, činil dvořana, ne sice z povinnosti, ale z lásky k starému pánu, jenž byl někdy jeho učitelem. Když byla všecka místa přední obsazena, byli ještě do kostela vpuštěni ti, kteří si přáli poslouchati a těch bylo nemálo. Na to předveden Hus a oblečen opět v roucho kněžské, pak mu poukázáno na podnožku, stojící uprostřed kostela, na níž postavili židli, avšak bez lenochu, na znamení obžalovanosti. Po nějaké chvíli zatroubil skvostně oděný trubač ve dveřích lodi chrámové a ihned vstoupil hrdě císař s mnoha pány, oblečenými v drahocenné šaty; všichni pak, i císař Zikmund, se usadili na svá místa. Na to povstal kronikář a četl Husovi obžalobu, sestávající ze 74 článků, z nichž hlavní důraz kladen na šest následujících:

1. obžalovaný nevěří v proměnu hostie;
2. opovrhuje vírou v neomylnost papežovu a vzýváním svatých;
3. popírá mocnost rozhřešení uděleného knězem (hříšným) a zpověď u něho;
4. zavrhuje nepodmíněné poslušenství k světským představeným;
5. zavrhuje zákaz manželství kněžského;

6. nazývá odpustky hříšnou simonií proti duchu svatému.

Pro tyto a jiné bezbožné příčiny a řeči jest prý Jan Hus obžalován z kacířství a povolán před císaře a církevní otce, aby zásady svého učení odpřisáhl.

Na to povznesl Hus svého hlasu, takže ni koutečku v celém velkém chrámě nebylo, kde by jej byli neslyšeli a jasně mu nerozuměli. „Očekával jsem," pravil Hus, „toužebně a vesele tento den, v kterýž po dlouhé vazbě mně má býti dopřáno, abych bojoval proti křivým svědkům, již proti mně svědčí, jakož i abych promluvil o svém učení, jež jsem ve své vlasti kázal bez bázně a strachu." Když Hus takto se pronesl, zakázáno mu mluviti k naznačeno mu, že má pouze právo odpovídati v tomu, z čeho obviňován, především však prý se očekává, že se sřekne svého bludařství, nyní i pro vždy.

„Předně,« odvětil Čech, »jsem obviňován, že nevěřím v proměnu hostie a v tu nevěřím vším právem, poněvadž ji nechápu. Neboť po zdravém rozumu nelze za to míti, aby kousek těsta, uhnětený z mouky a vody a na slunci usušený, stal se pak tělem, v němž by proudila svatá krev, a to pouze a jedině žehnáním kněze, načež prý tělo a krev Kristova skutečně přítomné se požívají na odpuštění našich nepravostí. Učení toto příčí se mi a nemůže tím nic jiného býti míněno, než podo-

benství, jako „to znamená tělo mé a to znamená krev mou“, kteréž učení také mnozí církevní otcové schválili a po šest set let za platné uznávali, pokud primat římský jinak nevykládal a s ním zároveň všichni, kteříž vyšli z jeho školy.

Ani na koncilu jerusalemském,*) ani na nicejském**) nebylo řeči o skutečné proměně hostie, nýbrž jednalo se pouze o užívání jí místo chleba kvašeného. A jakož nikdo nemůže z vína nebo vody učiniti krev, rovněž tak i nemožno z kousku těsta učiniti tělo; a přiosobovati si moc takovou, jest hříšné, bezbožné, opovržlivé a nikde písmem svatým neodůvodněné. Pokud se mi tudíž nedokáže svatým písmem, že bloudím, potud setrvám v odporu; neboť písmo sv. praví: „I vzal chléb, díky činil, lámal a dával svým etc., pak vzal nádobu, díky činil a dal svým s napomenutím, aby všichni z ní pili.“ Jest tudíž zřejmo, že večeře Páně byla podávána podobojí a nikoli pod jednou spůsobou, což evangeličtí letopisci Matouš 26, Marek 14, Lukáš 22 a Pavel ku Korintským v 11. kap. 23. a 24. v. dosvědčují. Kdo lépe ví, dokaž před tímto shromážděním.“

„Za druhé: Jsem obžalován, že nevěřím v papeže a jeho neomylnost u věcech víry, taktéž že přímluva svatých jest mi malou útěchou aneb ni-

---

*) 47 po Kr.
**) 325 po Kr.

žádnou. Že jsem tak učil, přiznávám se; neboť jak může člověk, když jest papežem, býti neomylným, maje již od narození tytéž vady co ostatní lidé, a mýliti se, jest takřka prvotním hříchem. Což nestojí v písmě svatém: „*Nikdo není dokonalým mimo Boha!*" Neomylným býti, jest však tolik, jako býti dokonalým a nikdy se nemýliti; pokud jsme však lidmi, podléháme chybám, což vůbec přiznati musíme. Jest a zůstane tudíž zřejmou a těžkou šalbou všech křesťanů takovéto hrdé a domýšlivé učení, že by někdo, jehož žena porodila, mohl býti Bohu rovný a neomylný; zvláště an žádný člověk není tak pevný, že by se mu toho, co dnes spáchal, opět zítra nesželelo. Taktéž není nikomu dána moc, člověka, a byť i sebe chvalněji žil, učiniti svatým, kteréž právo papežové již po kolik století samozvaně si osobují. Vždyť jest psáno v písmě svatém: „*Nikdo není svatým, kromě já sám, tvůj Bůh!*" A kdyby i toto nestálo v písmě, nechť se jen každý sám sebe zeptá, jak daleko žije vzdálen svatých, jestli co den i hodinu v srdci jeho nevznikají myšlénky a náklonnosti, a zdali vše toto zlé vždy potlačil, zdali si, jsa spravedliv a ne marnivým, nemusí vložiti ruku na srdce a říci: „*Jsemť velkým hříšníkem.*" Pokud této pravdy stává, potud se musí učiti a věřiti, že nikdo není svatým před Pánem, a že vzývání svatých nespomáhá, nýbrž že jest pouhým žvaněním. Bůh jest duch, a kdo se k němu modlí, musí jej vzývati

v duchu a v pravdě. Jak ale mohu ho v pravdě vzývati, když žádám třetího o přímluvu? On jest otcem všech a jeho srdce jest ku každému stejně laskavo; neníť nikomu bližším neb vzdálenějším a před ním jsme a zůstaneme všichni hliněnými nádobami, jež se dnes utvoří a zítra rozpadnou v střepy a jež pro formu svou nemohou vyžadovati přednosti jedna před druhou. Toť by asi bylo tak, jako kdybych řekl: Nemám té smělosti, sám s otcem mluviti, ty, jenž se nazýváš svatým, učiň tak za mne. A konečně, kdo bude v nebi nejvznešenějším a kdo nejnižším? Kdož ví? Komu se kdy cos podobného zjevilo? A tudíž pravím ještě jednou, pokud jsme všichni zplozeni z téhož semene, potud mohou býti lidé cnostnými, nikdy svatými. Tak dí Pavel k Timoteovi v druhém listě, 2. kap.: *„A jestližeby kdo i bojoval, nebudeť korunován, leč by řádně bojoval.“* Co však se nazývá dobrým bojem? Snad se postit, modlit a bičovat? Tím nechť se nikdo nechlubí, Pavel k Efezským v druhé kapitole. A také jest psáno: *Když vše jste učinili, zůstáváte přece zbytečnými služebníky a vykonali jste jen povinnost. Kdo lépe ví, dokaž před tímto shromážděním!“*

„Za třetí: Vytýkají mně moji odpůrcové, že tajnou zpověď neuznávám za ustanovení Božské a že opovrhuji rozhřešením kněze (nepravostem oddaného); obvinění toto jest pravdivé a nechci mu zde nikterak odpírati. Učí sice římští učitelé cír-

kevní, že Kristus pravil: Přijměte ducha svatého! Komukoliv odpustíte hříchy, tomu budou odpuštěny, komu pak hříchy zadržíte, tomu zadržány budou. Jak ale může, tážete se, kněz, který jest živoucím učeníkem Ježíše Krista, hříchy odpouštěti neb zadržovati, neznaje jich? Na to odpovídám a učím: tím spůsobem, že ponechává každému na svědomí pokání i polepšení, ač přísně napomínaje k posvěcení a upuštění od zlého, aby zbavil se hříchů a poklesků svých a nalezl milosti u Boha i u lidí. Zvláště ano jest psáno v písmě svatém: „Nikdo nemůže hříchův odpouštěti, leč Bůh sám.“ Kdo z vlastní vůle těžkosti své duše pověděti chce, budiž mu to za dobré, kdo toho ale činiti nechce, ten nebudiž poután pekelnými okovy. Neodepřelť přece ani Ježíš při poslední večeři zrádci svému Jidášovi kalicha smíření, nýbrž ponechal vše tomu, jenž spravedlivě soudí, ač byl více než kněz nejvyšší. A co mám říci o rozhřešení kněze nepravostem oddaného, jichž těmi časy na sta v zpovědnicích sedá, srdce plná neřesti, ducha pustého a blbého, kteří z rána svatou mši čtou jazykem líným, pak se nachlochtají přes míru, až neřád ten v ošklivosti zdáviti musí, kteří v čas večerní u džbánů sedajíce, „Zdrávas Maria!“ žvatlají, a odbyvše to, ihned konce svých prstů na pyskách opět slíní, aby lépe ujímati mohli kartiček, které po několik okamžiků nečinně před nimi ležely. Kteří v kalu a blátě se povalujíce, s lidmi světskými se potlou-

kají, spílají a bouří, jako ta vojančina v nepřátelském táboře. Kteří o posvíceních šumaří a dudlají, jakoby toho potřebovali a neměli dosti, aby živu býti, aneb málo, aby umříti mohli. Kteří v světlých i tmavých koutech se krčí, kde kyprá děvka myje, dojí nebo poklízí, a kluzké řeči vedouce, necudně objímají, žádostivě očima se pasou a kde možná, s nasazením vší cti, vážnosti, studu, slibu i stavu svého chlipnosti se oddávají, bez ohledu na manželskou věrnost i zaslíbení osob zprzněných. Kteří pro lenost nevědí, jak by den ubili, a buď na hřbetě koně či osla, sedláka neb zavalité klášteru poddané ženy, tam neb onam na nějakou štvanici, tanec kohoutí, neb hostinu přicházejí, neb vléci se dávají. Kteří dýky pod kutnami nosí, aby, kde pádná jich pěsť nestačí, neb oklamaný a orohatělý muž je postihne, se vyprostili z nesnáze, již sobě sami spůsobili. Kteří častěji ve větší temnotě duchovní se potácejí, než jich zpovídanec, a o Bohu a jeho evangeliu méně vědí, než nerozumní, proti kterým láteří a jež pro tento i onen svět zavrhují. Kteří tvrdší mají srdce nad železo i kámen a méně smířlivosti, než krvežíznivé šelmy lesní, jakož seznati může každý z muk, jaká připravují těm, kteří jim odpírají a je tupí pro nepravosti jejich, nechtějíce věřiti, co káží a učí. Skorem byla by již potřeba svrchovaná, aby Bůh svého Syna opět seslal s nebe, by na ně zase dechl ducha svatého, je osvítil a k poznání přivedl sebe samých. Tak málo tedy,

jako slepý slepému ukazovati může cestu, tak málo za takovýchto okolností hříšný kněz odpouštěti může hříchů, jichž všech on sám více méně se dopouští. „Beze mne,“ pravil Kristus, „ničeho nemůžete“, a „Já jsem cesta a pravda a život!“ a „kdo chce býti učeníkem mým, musí nésti kříž můj.“ Zdaž ale počínají kněží této doby vše s Kristem, v nějž nevěří a jehož v srdci nenosí. Nikoliv on jest jejich cestou a pravdou, nýbrž jich vlastní zlé žádosti vykazují jim-cestu, po níž kráčejí. Kříž ale chutě setřásají, nakládajíce břemena každému jinému. Sebe samých uvolňují a dali by kapsy svých kuten ještě prohloubiti, jen aby více zlata do nich hltavě mohli nahrabati a žíti věčně bez starosti a v stálé rozkoši. Toť přece služba Baalova a nikoliv Hospodinova. A pokud kněži znova se nezrodí, a mysli prosté a čisté v zpovědnicích sedati nebudou, potud budu učiti a hlásati, pokud mně jen bude popřáno, že každý své hříchy kajicně bohu vyznávati, od nich upustiti a po cnosti bažiti má. Mluvil-li jsem co přílišného, kárejtež mne ze lži, otcové zde shromáždění.“ Z toho nastalo veliké reptání a potupné řeči některých biskupův a starších, však císař pokynul pravicí, až nastalo ticho, a Hus, svlaživ douškem vody jazyk, mluvil dále.

„Za čtvrté: Zatracují mne proto, že nemohu uznati bezvýminečnou poslušnost k pozemským vrchnostem. K tomuto obvinění opět se přiznávám

a nehodlám nikterak učení své v tomto kuse odvolati. Jakkoliv mně známo, že poslušnost lepší jest oběti, nemůže přec po rozumu tato věta jinak se vykládati, než takto: „Boj se Boha a miluj bližního svého, a tak poslušen jsa přikázání božího učiníš více než oběti. Že by ale zákonů lidských ve všem mělo se poslouchati, jest žádost bláznivá a snižuje člověka, jenž nemá vysokého důstojenství, pod jeho hodnost a moudrost Bohem mu udělenou. Již křesťané dob nejstarších zápasili proti svým vrchnostem tím: „že Boha více poslouchati sluší, než lidí!“ i chci také já tím bojovati a tázati se panstva všeho vůkol: Právem-li primáti římští žádají, aby požadavky jejich výše se cenily, než blaho mnoha tisíců v zemích vzdálených? Právem-li papežové odpadlíky proklínají, klatbou stíhají, toho dobrodincem církve nazývajíce, kdo proklatce takového zavraždí? Je-li dobře, že kněz klatbu tuto bez námitky prohlašovati má v domě, zasvěceném Bohu míru, jakožto sluha církve brousiti dýku na svého přítele a vražedný jed mísiti pro toho, jenž jej zplodil? Dobře-li, že církevní vrchnosti podřízeným svým ukládají, aby při každém o to se snažili, buďsi za dnů zdraví či nemoci, zvláště ale v umírání, aby učiněn byl odkaz z pozemského statku církvi neb klášteru některému, třeba s pominutím ubohých sirotků, mimo to učiti poroučejíce: Čím větší dar, tím kratší v hrobě zmar, aneb čím větší darů hojnost, tím větší v nebi přednost!

Čím větší statek v dar, tím menší v očistci žár. Dobře-li, mladá srdce pro jich majetek, jakož se přihazuje, proti rozumu i přírodě, tak oblouzeti, že svobodného krásného světa se odříkajíce, s opomenutím všech povinností k příbuzným, bratřím a sestrám i rodičům, ba i vlastní duševní blaženosti, vstupují do kláštera, kdež činiti musí sliby, jichž každé srdce dosud ještě litovalo a nikterak zachovávati nemohlo. Dobře-li, že kněz bráti má zpověď za svátost neporušitelnou; však žádají-li vrchnosti zvěděti něco z toho, co se zpovídáno, že se má porušiti tajemství.

Dobře-li, že pronásledovati máme jinak věřící, ana přece víra jest věcí naučenou a nikoliv vrozenou a duch svatý nade všemi národy rozlit. Nechci dále tázati se o tom či onom požadavku, poví a pověděti musí každému vlastní svědomí jeho, že kněz, jsa vrchnosti své ve všem bez výminky poslušen, více hřeší, než ovce stáda jeho. Neboť dobře-li jest, že kněz máje sázeti a žehnati má, když horlivci církevní a mistři kacířstva z Říma vyslaní zde neb onde kohos na kříž přibili, na smrt umučili neb upálili. Vše jen proto, aby kněžstvu od nachu papežského až po kutnu laikovu ani vláskem se nehnulo a hřích i smilstvo bez překážky dále provozovati se mohly. Pročež také sám dobře vím a s lítostí jsem pocítil, že bych spíše deset tisíc židův za všelikých muk na smrt byl směl uštvati, než že jsem takto mluvil a učil přede

vším lidem. Ani vlásku by se mi nebylo zkřivilo pro skutek onen; že ale temnoty popské nesnáším a poslušnost vypovídám všemu, co svědomí se příčí, pohlížejí na mne jako na obludu jakous z čiré jen slepé poslušnosti. Však kdo mi zapoví, abych takto nemluvil, ano mi při mém vysvěcení na kněze přísežně uloženo bylo, mluviti pravdu každému, a každým jest podle mínění mého papež i laik, císař i žoldnéř, a takž nemohu mlčeti ze strachu, nýbrž budu nade všechny lidi poslušen Boha, jehož jsem v přísaze své dovolával se za svědka i mstitele. Prohřešil-li jsem se tím ale proti své přísaze, žádám od tohoto shromáždění, pro posvátné jeho poslání, aby vyvrátilo, co nepravého svým jazykem jsem pronesl.“

„Za páté. Zazlívá se mně, že učím a kážu proti panující simonii, čili tak zvanému kupčení s odpustky. Však tato má horlivost zdá se mi pravou apoštolsky evangelickou, i nekárám a nekáži proti nikomu horlivěji, než proti tak bohopustému řemeslu, poněvadž nezdá se mi nic tak bohaprázdným, jako kramařiti s odpuštěním hříchů a ubohý, bídný ten lid tím šáliti a udržovati v klamném domnění, jakoby za několik haléřův nebe získati se mohlo. A k jakému účelu provozuje se ta věc? k účelu tomu, aby primáti římští mohli oplývati v hojnosti. Dionys Naucler vyprávěl mi před šesti nyní prošlými léty, když navštíviv mne v Praze, obraz umučeného Ježíše na mém stole spatřil,

krátce takto: „Než jsem vstoupil do Říma, pohlížel jsem s prostým zbožným srdcem na tento obraz a ctil jsem náměstka Ježíšova zároveň za stejně svatého s ukřižovaným nazaretským. Když ale oko mé shledlo hlavní město papežské, tu bláhové mé srdce naplněno podivením. Na místě milé, otcovské podoby nejvyššího pastýře, jakž jsem jej sobě představoval, nesli čtyři muži okolo mne mladíka v nach, zlato a diamanty oděného, jenž měl býti náměstskem onoho, který neměl kam by hlavu sklonil. Tvář jeho byla vzdorovitá, osuplivá a pustá; na hlavě měl sametovou, trojmo složenou čepičku. Od uší klátily se mu těžké zlaté kříže, prsty od malíka až po palec měl okrášleny zlatými prsteny a přeska pláště jeho byla jako sedmibarevná duha zářící samými rubíny, jaspisy, topazy, safíry, smaragdy, opaly a démanty, upomínajíc na svatyni jeruzalemskou, jejíž nádhera a skvostnost popsány jsou v starém zákoně. Na nohou měl hedbávné punčochy a střevíce setkané ze zlatých nití. S takovou nádherou objevil se týž arcikněz v domě Božím. A ještě skvělejším viděl jsem jej dne následujícího, an jel na hrdém bělouši na jakous zábavu a o několik dní později na pavlánu jeho paláce, dívajícího se na stínání několika kacířův, jichž nahá těla pak předhozena šelmám pouště, které ale milosrdnějšími se zdály než na krvi nešťastníkův oči své pasoucí papež Jan, svého znamení dvanáctý, neboť zvířata ony mrtvoly nikterak nerozsápala, nýbrž, jakoby

soustrastně lízala sražené hlavy a krvavé trupy. Po boku jeho stála mladá dívka, nad niž krásnější jsem co živ neviděl, a s touto církevní kníže žertoval v chvíli, kdy onino nešťastníci vedeni byli na popravu. Kdekoliv pak se primat objeví, klesá lid na kolena a pokořuje se nadmíru. Však nejen papež staví nádheru takovouto na odiv, i sto jiných pánů církevních, již nazývají se kardinály, legáty, arcibiskupy, biskupy a převory. Na krásně vystrojených oslích jezdí po radovánkách, majíce krásné jinochy a vnadné dívky po boku. Toť život, nad který nelze mysliti sobě bujnějšího. Ach, ach, vzdychával jsem často, Spasiteli, jsou-li tito tvoji učeníci, jimž jsi ty na znamení pokory a poníženosti myl nohy? Kde kážou tito hejřilové ještě tvoje slovo? a vystupují-liž ještě s tebou na horu olivetskou, a kde modlí se s tebou: Otče, možná-li, odejmi ode mne tento kalich! Místo kalicha utrpení pijí tito jen pohár chlípnosti a místo, aby putovali na Golgotu a tělo své křižovali, kráčejí po nivách rozkoší smyslných. Kdož by, vida Řím, to sídlo hříchů, se divil, kdyby Bůh déšť sodomský nechal pršeti na toto město?“ Tak vyprávěl Naucler mně Janu Husovi. A dal jsem oproti svému ukřižovanému Spasiteli ze dřeva lipového vyřezati náměstka jeho na zemi, papeže, jak mně byl popsán, a vzav obě ty podoby, donesl jsem je do své posluchárny v Praze; horlil jsem proti odpustkům, ukazoval žákům svým pravdu takto zobrazenou, i uváděl

lidu na rozum, jak hrozným netvorem jest to kněžstvo římské, a kterak shltá každý lopotný groš, který listem odpustkovým po celém světě hanebně a bohaprázně vyněvěstčí. Jakž mohou takovíto popové Baalovi sdíleti ještě ducha svatého modlitbou a vzkládáním rukou, jako za dob apoštolských? Simonové jsou to, rovni onomu, o němž praví se v skutcích apoštolských v kapitole osmé: »I uzřev Šimon, že skrze vzkládání rukou apoštolských dává se duch svatý, přinesl jim peníze. Řka: dejte i mně tu moc, ať, na kohožkoli bych vložil ruce, přijme ducha svatého. I řekl jemu Petr: Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar Boží mohl býti zjednán za peníze. Nemáš dílu ani losu v této věci, neboť srdce tvé není upřímné před Bohem. Protož čiň pokání z této své nešlechetnosti a pros Boha, zda by odpuštěno bylo tobě to myšlení srdce tvého. Nebo v žluči hořkosti a v svazku nepravosti tebe býti vidím.“

„Za šesté. Těžce mám pykati, že horlím proti zápovědi manželství kněžského, a že neuznávaje přikázání tohoto církevního za žádnou svátost, je jakožto nepřirozené zatracuji. Vyvrátím námitky odpůrců již pouhými důvody rozumovými. Tážu se nejprvé: proč učí církev římsko-katolická sedmi svátostem, jichž všech žádný katolík právem užiti nemůže? Není-liž svátost lékem pro tento i budoucí život? Kdo ale stane se knězem, ztrácí jednu z těchto svátostí, totiž manželství, jichž zbývá mu

jen šest a právě tak pozbývá svátosti jedné ten, kdo knězem se nestává, totiž posvěcení. A není-li už to učení skroucené a převrácené: sedmi svátostem učiti a přece jen šesti všemu lidu dopřávati. Dále uplynula mnohá století od času zakladatele víry křesťanské a biskupové i kněži ženili se dávajíce se oddávati počestně, až některým primatům, Řehoři Sedmému (také Hildebrand zvanému) a Innocenci Třetímu, 1000 let po smrti Ježíše Nazaretského napadlo, kněžím manželství zapovídati, aby žádné rodiny nemilovali, žádného domova nedbali, a jen pod štítem římským spásu vyhledávali, pamětlivi jsouce ochrany proti vládě světské, jíž se tam mohou nadíti. A co mám říci o nepřirozenosti tohoto požadavku? Neustanovil-li svazek manželský sám Bůh tou tužbou lásky u všech lidí, ba i u zvířat? a není-liž ten, kdo stane se knězem, také z masa a krve? Jako srdce jeho není nepřístupno krásné přírodě, do níž Bůh každého k radosti postavil, uděliv nám rozum, podle něhož života tohoto moudře máme užívati, takž nemůže také kněz nejtěžší této zápovědi bez míry hověti. Věřím mu, že tento celibátník více, jiný méně zápasiti musí, ale toť pravda jistá, že žádný z nich všech s posvátnou důstojností týž zápas čistoty dobojovati nedovede. Zápas, mající na straně jedné obrovskou tu matku přírodu, na druhé učiněný slib co nepřátele. A nepíše-li Pavel k Timotheovi v třetí kapitole: Ale musiť biskup býti bezúhonný,

jedné manželky muž, bedlivý, střídmý, vážný, k hostem přívětivý, způsobný k učení. Ne pijan vína, ne bitec ani mrzkého zisku žádostivý, ale mírný, ne svárlivý, ne lakomec, kterýž by dům svůj dobře spravoval, kterýž by dítky měl v poddanosti se vší poctivostí. Proto lépe jest, aby pojal ženu, ne ze zákona, nýbrž vše ku chvále Boží a Pána Ježíše Krista. Neboť toť jsou pokrytci a lháři, a cejchované mající svědomí své, zbraňující ženiti se, přikazující zdržovati se od pokrmů, které Bůh stvořil. To také pokládám právě za símě neřesti a hlubinu všeho zla, že kněz se nežení. Bůh jej opouští, poněvadž on prvé jeho se spustil. Upadá v záhubu, poněvadž žádná žena a žádné dítky domu jeho nepřinášejí štěstí, on nebaží po posvěcení, nýbrž po pustých hampejsech, neb obrací se v poušť nestřídmého jídla a pití a činí břicho svým bohem. Aneb oddav se záletnictví, vábí ženy vdané, honí se za vdovami neb sprostnými pannami. A nečiní-li toho, maří vlastní tělo, že hyne, aneb souloží s vlastní hospodyní na veliké pohoršení svých zpovídanců. A přece jen ti jsou dítkami Božími, jež duch Boží pudí a nikoliv onino, kdož po zákonu žijí s nechutí!! Pravím to proto, že každý volně a veřejně ty věci může viděti i souditi. Jestiť už žalob příliš mnoho a kněžstvo všudy v opovržení obecném; proto jest každý zbabělým nájemníkem, kdo nehorlí proti bezženství, kdo upřímně, jako stařičký biskup Pafnucius v Nicei, dobromyslné

nevysloví přání: aby církev naše kněžím neukládala těžšího břemene než lidem jiným. Kdo tuto mou řeč vyvrátiti dovede, ten ozviž se v tomto shromáždění."

Déle nemohli se již duchovní pánové udržeti; v zuřivém vzteku, ani přítomnosti císařovy nešetříce, křičeli: Hus satanáš jest, kacíř! arcikacíř, horší Ariana!*) jakýž dosud z pekla nevyšel. Vyhoďte jej do temnosti, kde bude pláč a skřípění zubů, pokud nesplatí co dlužen, ať zhyne v plamenech. Upalte, upalte jej, jeť netvorem, jakého peklo dosud nevyvrhlo pro ošklivost, vrah všeho křesťanstva. Proklet budiž, kdo jej splodil, matka, která jej porodila, prs, který jej kojil, ruce, které jej ošetřovaly, lokte, které jej nosily. Prokleti buďtež učitelé, kteří jej vzdělávali, přátelé, kteří s ním obcovali, uši, které jej se zalíbením poslouchaly. Prokleta budiž země, která jest jeho domovem a v jejímž vzduchu dýchal!"

„Zadržte, vy bohaprázdní proklínači!" zahřměl český hrabě z Chlumu, a stoje vedle předsedy, zamáchal nad hlavou dvojsečným svým tesákem: „syn smrti," zvolal, „kdo jediného vlasu zkřiví Husovi, mému chráněnci! Tak vy popové ctíte důstojnost císařovu, jeho vážnost a průvodní list? Tak se rozvzteklujete, proklínajíce muže spraved-

*) První zapírač božství Kristova. Žil v třetím století, byv presbyterem v Alexandrii.

livějšího nad vás všechny! Kristus odpůrců svých neproklínal, nýbrž žehnal! Proto jste se rozzuřili, že vám zacpal huby, vy Fariseové a Saduceové, proto-li tak jste rozpáleni, že tomu, jenž v chlípnosti na Petrově stolci sedá, křídla provětral a ukázal, jaký to pták pod lesklým peřím se skrývá? Je-li to zločinem, že objevil, v jakém smrdutém kalu veškeré kněžstvo této doby a po mnohá již století sobě libuje, jak za kostelními a klášterními zdmi zahálčivě se povalujíce, veškeren tuk národův pohlcujete, učení Kristovo převracujete a na svůj prospěch vykládáte? Je-li to cos špatného při Husovi, že před vámi svatou bibli otvírá, připomínaje vám, že učitel náš žil v pokoře a nikoliv jako vy v hrdopýše, v hedbáví a zlatě. On dal náměstku svému Petrovi klíče, aby jimi otvíral nebe věřícím, nikoliv ale meč, aby vraždil, jako vy činíte všem, kdož lidské zákony vaše nepřijmou, neb se jich odříkají . . . — „Ticho, ticho, kacíři, kletba naše padniž také na tebe a celou zemi českou," zuřili povzteklí otcové a v každé pěsti zableskla se smrtící zbraň. „Císaři!" zvolal tu falckrabě Vintýř (Günther), „kterak trpěti můžete takovýchto hanebností před zrakoma svýma, proto-li vám odevzdán meč, abyste jej nechával v pochvě oproti těm černým kutnám?" „Trubači, zatrub útok!" volal arcibiskup mohučský, „aby každý věřící křesťan přispíšil sem na obranu svaté církve proti branám pekelným." Zikmund zbledl, třásl se a koktal, jakoby zajatec, až kurfiřt

Ludvík svého hlasu povznesl a zvolal: „Jménem hlavy říše, mého zde trůnícího strýce Zikmunda nařizuji, aby bylo ticho, kdo neuposlechne, bude jakožto rušitel míru trestán na statku i na hrdle!“ Pozvolna usazovalo se zase panstvo a pokoj zavládl zase kostelem, v němž panovalo nesmírné vedro a tolik bylo prachu, že nadále jeden druhého již viděti nemohl. Tu provolal předsedající konec schůze a pokračování v ní ustanovil na odpoledne. S tím ale nebyli všichni srozuměni, zvláště papeženci z Italie. Žádali, aby se hlasovalo, jak s Husem naložiti se má a rádi by byli věděli, co soudí císař o obraně a přímluvě arcikacířově. Zikmund ale varoval před násilím, kvapem a přenáhlením a slíbil malomyslně, že se poctivě vyjádří o tom, co byl slyšel. Rozmrzele opouštělo panstvo svá sedadla, říkajíc mezi sebou, že třeba dáti pozor na tu českou hus, aby nevyletěla k hanbě koncilu.

Silně tlouklo mi srdce v prsou sevřených, milý Mikuláši, když jsem vstával od oběda, ubíraje se zase do kostela; tušilť jsem osud českého toho kněze. Běda, přeběda! zvolal jsem s rukama nad šedou hlavou svou založenýma. Jak rád bych oko, ruku, a nestačilo-li by na smír, i křehký svůj život obětoval, kdybych nebyl účasten příchodu Husova.

Víš a znáš, milý příteli po Bohu tak dobře jako já, protož nechci také před tebou tajiti, že vše, co Hus hlásal a o čem tak statečně a mužně vydal svědectví, i mně z hloubi té duše jest psáno a mlu-

veno, pročež také velice jej ctím i miluji. Onť nepostavil světlo své pod kbelec, nýbrž nechal je svítiti v temných místech nevěry, z nichž v jednom také já jsem seděl s očima otevřenýma. Nemnozí zajisté jako já oddáni byli zákonu a kázni, netážíce se: proč? pouze proto, že jsem od dětství tak byl vychováván a příklad nábožných otců v tom měl před sebou. Čítal jsem všechna slova velikého zakladatele nového zákona, ale přes to hnětl jsem dále kvas, který oni v prostotě byli hnětli přede mnou. Podobal jsem se k slepci, sedícímu u cesty a Ježíše slyšícímu, ale oči nepoznaly jej. Ale více ještě podobal jsem se k chromému aneb spíše lenivému, jenž sice Krista vidě i slyše, příliš byl milovný pohodlí, aby povstal z lůžka zvyklosti a jej následoval. A protož, tak jsem v srdci svém přísahal, vzdám Bohu čest a pokud síly mé stačí, snažiti se budu, aby ten, jenž mne a mnoho jiných lidí osvítil, nepřáteli svými nebyl ukřižován. A když jsem ještě takto mluvil a u sebe rozvažoval, klepáno na moje dvéře a ke mně vstoupil převor benediktinův*) z Augšpurku, Xaver Maentlinus, jejž pro výborné dary ducha znáš ještě z Corny, a posadiv se ke mně pravil s povzdechem: „Milý kolego! Obyvatelé augšpurští, světští i duchovní poddaní, oblékli mne v plášť své důvěry a poslali sem, abych slyšel, čemu Hus učí a

*) Mnišský řád, založený Benediktem z Nurpiru r. 529 po Kr.

co by snad dobrého na obnovu dávné apoštolské kázně církevní pronesl a radil. Jsem pak již hnedle sto let stár, neboť devadesát osm už mi odbilo, i nechci, než klesnu v hrob, podobati se ke křivopřísežníku, jinak mluvícímu než ví; proto přišel jsem k vám, abych zvěděl, jak také vy hlasovati budete, než dnešek k večeru se schýlí, pro a proti životu onoho Čecha, an včera drzý ten legát nekřesťansky se byl zapřísahal: A kdyby archanděl Michal se stoupenci svými německými Husovi přitáhl na pomoc, nepodaří se jim zachrániti arcikacíře toho před plameny aneb dýkou mou! Povězte mně tedy upřímně, jaký bude konečný váš hlas. Abyste se ale do mne neobával zrady, vězte, že hlasovati nehodlám ani pro pokání církevní, anť jest pravý Kristův učeník. Věk můj opravňuje mne, abych první hlas svůj pronesl, i vyznám před ušima všech posluchačů, že jsem byl bláhovec, jemuž — trojici nejsvětější buď za to dík — Bůh tak dlouhého popřál života, abych spatřil zoře krásnějších a lepších dnů pro spásu církve naší a na osvobození od všelikých nepravostí.“ Milý, milý Maentline! zvolal jsem tu sotva moha zdržeti se slzí, a byť mne všechna muka lidská očekávala, když pro Husa bych vydal svědectví, chtěl bych raději všechny přetrpěti, než přidati se k jeho odpůrcům. Neboť jest hvězdou bezpečně do Betlema vedoucí a zpěvem kohoutím pro uši naše, jenž každého poctivě smýšlejícího vzbuditi musí k lí-

tosti nad naším zapíráním Pána, jako vzbudil kdysi Petra. Po těchto a mnoha jiných řečech ubírali jsme se do kostela, kde byla veliká tlačenice a mnoho zvědavého lidu, že jen s těží bylo lze se protlačiti, a o každý krok ku předu přímo zápasiti se musilo.

Ještě naděje moje o Husovi zcela neklesla, neboť mnozí z církevních otců německých bez záští, ba příznivě o něm se vyjádřili. Opět zvonilo se do kostela a úzkou chodbičkou, městskými pacholky obsazenou, dostali jsme se k svým sedadlům.

Zikmund objevil se tentokráte v španělském oděvu, ušitém z černého aksamitu. Zlá to věštba, pomyslil jsem, proč nyní tak uhelný a dnes ráno ještě v barvách tak pestrých! Proč černý stůl a ráno ještě jasně blankytný? Nyní povstal předseda a poklonil se mnohokráte císaři a shromážděným otcům. Potom předčítal každého hlasujícího jméno, stav, bydliště, také kdo je do Kostnice vyslal buďsi město, knížectví, komthurství neb říšské opatství a prohlašoval je, když svou přítomnost projevili. I bylo 88 mužů, císaře v to nepočítaje. Býval by jich sice 89, ale biskup z Cleve skonal právě v okamžiku, když Hus předčítal své personalie. Ve vší tichosti opřen zesnulý o své křeslo, jakoby ještě žil a jen hlasování se zdržoval. To ale stalo se proto, aby nepřátelé Čechovi bezpečně cíle svého dosáhli ještě dnešního dne, ježto dříví na hranici již uchystáno a smolou pokropeno bylo a sice od

Ammona Weikhlia z Bundtenska, jemuž bylo s velikým potěšením, že směl přípravy k plamennému divadlu konati.

Jak rokové, měsíce, dnové každého mladším činili, tak hlasováno „ano“ neb „ne“ o těchto třech otázkách:

Jest Jan Hus z Husince v Čechách kacířem, svým učením a svými novotami?

Jsou zde v Kostnici ve jménu svatého otce a císaře shromáždění otcové koncilní oprávněni o církevní pokutě Husově souditi? A

jaký trest zasloužil Hus svým tupením papeže a svatých svátostí?

Na první otázku přisvědčeno 51 hlasy. Na druhou taktéž. Na třetí otázku odpověděno 30 hlasy, že nezasloužil trestu žádného; 11 hlasy: aby Husovi uloženo bylo pokání církevní; 45 otců hlasovalo za smrt, pakli by obviněný neodvolal. Po té byl týž Čech předsedou vyzván, aby odvolal vše, co po leta proti ustanovením církevním mluvil a veřejně učil. On ale vztyčil se a prohlásil hlasitě: „Nehodlám opustiti od svého učení i víry v evangelium Ježíše Krista a s pomocí Boží zůstane i síla jeho ve mně, pakli se mi nedokáže opak slovy svatého písma. Stane-li se to ale, budu církev velebiti co ústa moje stačí.“

Zikmund pak opětně důrazně i vlídně vyzýval Čecha, aby odvolal. Po té Hus padl na kolena hlasitě a úsilovně Boha vzývaje, aby srdce i mysl

jeho osvítiti, jemu cestu pravdy ukázati i jej vésti ráčil, pokud by byl zbloudil a kráčel po cestě nepravé.

I byla to modlitba, že jsem tak vroucné ještě neslyšel, jako by Božského nejvyššího kněze v starém a Ježíšova v novém zákoně. Lehkovážně ale posmívali se tomu mnozí, hulákajíce, aby se hlasovalo, tak že modlitel povstal a mlčel již ke všemu, co proti němu pronášeno svědky opět vyvolanými.

Zikmund ale vzdychal často a hluboce, jindy červený jeho obličej byl bledý jako stěna, oči jeho těkaly nestále vůkol, jakoby cosi hledal, aneb strachoval se těžké křivdy. Když zase nastalo ticho, jal se Hus zase mluviti. „Obrátil jsem se k Bohu“, pravil, „s prosbou, aby osvítil mne svým duchem v tomto mém zmatku, i nezměnil jsem svého úmyslu, abych odvolati mohl i jediný článek, který jsem napsal neb vyznával. To ale odmítám od sebe, co všichni ti svědkové křivého o mně vypověděli a přednesli. Přísahy jejich jsou vesměs černé osnovy zlého, neboť jsou prázdny vší pravdy, jakož ví Bůh. Ostatně těším se s jinými syny pravdy, kteří usvědčeni byli nepravými svědky, ne proto, že by o svátostech sprostně mluvili, a jich užívání pod jednou neb dvojí spůsobou, ani proto, že tak neb onak kázali proti zkaženosti kněžské, nýbrž proto, že mluvili neb učili proti biskupu římskému, pravíce, že v úřadě svém jest roven ostatním, proto byli mučeni a usmrceni. Jakož

jsem také zkusil na sobě mistry kacířstva a slepými horlivci z Říma vyslanými."

Po té nastal hrozný křik, slyšány kletby a volání, aby se hlasovalo. Dělo pak se hlasování tímto pořádkem. Nejprve hlasovali kurfiřti neb jich zástupcové, pak knížata, arcibiskupové, biskupové, po nich zástupcové krajů a měst dle věku. První dal hlas kurfiřt Ludvík falcký, načež pokračováno, jak tuto dotčeno.

Kurfiřt Ludvík: Jakkoliv jsem nepřítelem všech novotářů ve věcech církevních a nerad jich trpím, aniž v čem podporuji, mám přece již tak mnoho na kněžstvu i církevní kázni co vytýkati, než abych Husa zhola jen pokládal za čertův nástroj anebo jej dokonce na smrt chtěl odsouditi. Protož hodlám dokonce něco z toho, co dobrého učil, ve své zemi použiti v naději, že z toho v časech příštích dobré zrno budu sklízeti. V čemkoliv pobloudil, mám za to, že pokuta církevní na smír úplně dostačí, nejméně pak budiž Hus trestán na svobodě, cti neb životu, poněvadž za prvé přišel sem s ochranným listem císařovým a na německou připověď se spoléhaje a za druhé také na všechny otázky upřímně a beze lsti odpověděl, jsa i hotov odvolati své učení, pokud by jen ze svaté Bible to neb ono co křivé mu bylo dokázáno. Výpovědí svědkův, proti němu namířených, nikdy nestvrdil, pokládalť je vesměs za najaté. Protož hlasuji, aby byl osvobozen a volně domů propuštěn — s ano.

Einbecken, zpovědník kurfiřta saského, jakožto jeho zástupce: Mám-li jakožto kněz zřejmě mluviti, musím vyznati i žalovati, že dokonce není počestno, Husa takto jako sprostého zloděje věznití, an jest posvěcen a sluhou oltáře, jehož urážky všude trestem se stíhají. Ale zde v Kostnici opováženo se poskytnouti všemu světu divadlo, za kteréž se našinec musí styděti. Viděli jsme, kterak kněží i laikové smrtící zbraní vyhrožovali chráněnci, jenž bezbranný vydal se do cizí země, bez nálezu i neprávně uvrženo jej do vězení jako vraha a modlitbě jeho za osvícení s nebes se posmíváno, čehož nečiní ani pohan, neřku-li křesťanský bratr svému spolubratru. Tohoť bych nikdy se nenadál i budu hanbiti se, až přišed domů oznamovati budu svému pánu, jenž mne sem vyslal, jakého že konce ve svém konventu jsme se dodělali a jakého kamene jsme navalili pro Božskou stavbu chrámovou. Místo aby se hlasatel nového učení volně nechal mluviti, zacpána mu ústa hlukem a dupotem, aby záměry i žádosti jeho jasně poznány býti nemohly. Žádám tedy za další lhůtu ku pronesení rozsudku nad Husem a za druhé úplné tohoto Čecha vyproštění, anť není žádným zločincem, nýbrž mužem vznešené mysli, vzácné učenosti a přízně královské. Následkem čehož každému uvádím na paměť, kterak by všeliké nepráví s naší strany na chráněnci země jiné spáchané všemu kněžstvu našemu přivoditi mohlo těžkou pokutu a pomstu nade vše pomyšlení

větši. — Hlasuji za jeho svobodu, čest i život: Ano.

Köngel, posel kurfiřta mohučského: Můj kníže a pán mohučský pokládá odpadlého od Říma za zbloudilou ovci, na niž hvízdati i mlaskati třeba vlídně i lákavě, až by k stádu se vrátila. Neposlechne-li toho ale, že jí nejprvé zrnky písečnými, pak tvrdými hroudami přivésti sluší nazpět. A nepomáhalo-li by ani to, že jest povinností strážných psů, aby vzdorovitost zbloudilého zmařili, buďsi ostrým hryzem za ucho aneb zdávením na chřtánu. Hus jest zbloudilec, proto jej nejvyšší v Římě pastýř nejprvé vábil, potom po něm házel a pak teprvé k bolestnému trestání, pro ostatní stádo, se utekl. Necítí lítosti — budiž udáven. — Ne.

Eutropius, posel kurfiřta trevirského: Jest to stará zkušenost, že jediná ovce prašivá celé stádo nakazí; moudrý pastýř nemocné zvíře tedy odstraní a nelze-li je vyléčiti, zabije, aby neupadl v chudobu z příčiny, které mohl zabrániti. Hus jest jedovatá, nakažená bestie, jíž nespomáhá ni mast, ni zelenina, protož nemohu sdíleti obavu posla mohučského a navrhuji těsnou vazbu pro Husa; kdyby ale mírná tato kázeň nespomáhala aneb kdyby dokonce s jeho vědomím přátelé vysvoboditi jej se pokoušeli, pak teprv budiž utracen. Aby tedy prozatím při životě byl zachován, proto hlasuji jmenem svého pána — ano.

Kurfiřt kolínský: Kdo výstrahy neposlouchá,

musí poslouchati metly. A koho obě tyto utáhnouti nedovedou, jako tohoto Čecha, ten podobá se nešťastníku, jehož táhnout musí provaz na šibenici. — Ne.

Richard Rudolf, náměstek francký, zástupce svého bratra, kurfiřta braniborského: S úmyslem, že prolitou krev bratrskou neusmíří ani kněžské modlitby celého světa, musím se, dle všeho, co jsem až dosud slyšel, prohlásiti, že Hus není prašivou ovcí neb bestií, nýbrž že jest dobrý pastýř a několikrát lepší, než mnohý v Římě; a že ovce své věrně pase a vodou čistou napájí, vysvítá z toho, že se nehrozí šustění lístečků na stromě, ani stáda vzteklých vlků, nýbrž že jest hotov dáti život svůj za ovce své. Budiž mne tedy daleko, abych státi se měl bratrem Kainovým, který bych ne-li právě před světem, tedy přece před myšlenkou na smrt Abelovu prchati musel až na konec svých dnů. Hlasuji tedy za život a svobodu — ano.

Hrabě *z Chlumu:* Jménem českého krále Václava: Podnikám dnes poprvé pokus, zápasiti jazykem jako kněží a ženy, místo mečem jako válečníci, čině tak z nouze cnost. Když před šesti lety primát na stolici Petrově v Římě s králem uherským se nesvářil a stísněný král do Čech poslal o pomoc, bylo by bývalo v moci i prospěchu našem, tasiti meč na pomoc krále uherského, zvláště ano bylo právo na straně jeho, však my

jsme volili raději hledati smír mezi oběma, jehož jsme také nezištně, ba až s obětováním velkých sum dosáhli na prospěch nejvyššího biskupa. Plný rok lichoceno a odsluh všelijakých nám slibováno, až v zemích našich působením některých mužů výborných, zvlášť Husovým a tolikéž zde přítomného Jeronyma Pražského vzplanul duch evangelicko-apoštolský, jemuž tisíce a tisíce srdcí získáno atd. proto, že celé kněžstvo jest jediná opovržená hromada hejřilů a hlupcův, činících břicho svým bohem a v spořádaném životě méně si libující než svině v zrcadle. Dlouho dosti stěžovali jsme sobě u nejvyššího pastýře, ale na místě nápravy věci ještě se horšily a nařízení i výplat přibývalo. Ba následkem nespravedlivé války s králem neapolským vyslal náměstek římský celou armádu terminantův do všech křesťanských zemí a také do Čech s tím právem a rozkazem, aby každému, kdo by mu sloužil proti nepříteli jeho, buďsi penězi, statkem neb silou, hříchy z dob minulých i budoucích odpouštěli.

Z toho povstalo v rozumném lidu kvašení, cedulky odpustkové spalovány a toulaví žebráci zahnáni. Následkem toho byl zase veliký nářek kněží na utrpenou křivdu a málem, že by snad na kolenou žebrati se mělo za odpuštění těm, kteří se byli pro to pozvedli. I pozván jistý kněz staričký do Říma, aby se zodpovídal; ten spoléhaje se na spravedlnost své stížnosti putoval tam, ale ne-

navrátil se více, zmizelť z počtu živoucích. Třem jiným stejně smýšlejícím dal arcibiskup hlavy sraziti, jich těla spáliti a popel do Vltavy uvrci. Sta jich prokleto a beneficií církevních zbaveno. Tisícům uloženo hanebné pokuty a uchystán bídný konec, spása nebeská odňata i zapálen nehasnoucí na onom světě plamen. Proti tomu horlil Hus, pročež do Říma povolán a když si tam z dobrých příčin dobře netroufal, zvábeno jej sem do Kostnice, kde prý volně bude moci mluviti před otci církevními. A ihned jej hanebně uvězněno, ač měl ochranný list císařův, odepřeno mu obhájce i hájení vlastního a zasypáváno jej otázkami trestními a to na základě neznámých svědkův, k jejichž udání až do dnešního dne z poslechnutí činěn výslech, z posudku odsouzení a nyní dokonce i život muže toho má býti ohrožen k hanbě všech Němců a veškerého kněžstva. Já ale slibuji i přísahám, jménem svého krále i všech Čechův, měl-li by Hus ještě déle býti trýzněn aneb dokonce utracen, že Čechové strašně se pomstí na kostelích, klášteřích i popech a že vše to tisíceronásob bude splaceno, jakož nesvědomití nepřátelé jeho zasluhují. Mír jest přerušen před Bohem i před lidmi a v krvi papežencův umyje česká hus své peruti. Kdo má uši k slyšení, slyš! Život i svobodu Husovi! — Ano.

Arcibiskup *Namegi:* Život i svobodu přeji všem lidem, zvláště pak těm, kteří o to usilují, aby duše

zbaveny byly hříchův a nepravostí a duchové Bohu stali se podobnějšími. Že Hus po obou těchto cílech baží, nelze nepoznávati a stvrzeno s důstatek jeho učením i vzorným životem. Ač měl opatrněji odkrývati střechu s toho domu hříchů, nedopustil se tím přece žádného hříchu smrtelného, nýbrž spíše ti, kdož okénko světla ponenáhlu zalepili a zazdili. Hus ať žije. — Ano.

Arcibiskup *Celc:* Kdo na zemi hledá anděle toho jen pošletež do nebe. Hus hledá anděle, i prokažtež mu tedy tu službu a pošlete jej tam, kde má hledati. Ať zemře ještě dnes!

Arcibiskup *Styrum* (z Vídně:) Zdá se mně, jakoby vůkol byla noc, v níž my chrápeme; či nebylo-li by každému vhod, aby také někteří bděli, když my spíme, jako učedníci v zahradě jetsemanské? Nepodobal-liž by se koncil náš bláznivým panám, které olej svůj vylily a knoty hořící sfoukly, když bychom takové svíce, jako Hus, pohasínali? To ať se nám nestane. Provozoval-li Hus kacířství, není ani dokázáno, a má-li i takového malomocenství na sobě, nechť se lékařové pokusí, aby jej uzdravili. — Ano.

Arcibiskup *remešský:* Zalíbila-li se bohu církev nová, učiniž nám zázrak, ne-li, ať Hus zhyne. Hlasuji na smrt.

Arcibiskup *londýnský:* A kdyby ten Čech deset životů měl, vzal bych mu jich sedm za jeho řeč o svatých svátostech a ani ostatních tři životů

bych mu nenechal: předně, že náměstka Petrova tupil, za druhé, že kněžstvo obnažil, nenechav mu ani klůcku, aby nahotu svou přikrylo; za třetí, že mnoho lidu svedl, nemajícího rozumu, aby sám slušně soudil a jemuž jest spasitelnější, aby neviděl a prostně věřil. Čech ten ať zhyne!

Biskup *bamberský:* Než bouře hučí a vlny lodí zmítají, hledí opatrný plavec své plachty a lanoví spořádati, poněvadž by toho již učiniti nemohl, až by moře vířiti a jemu zkázou hroziti počalo. Právě tak nutí opatrnost i nás, kteří u vesla sedíme, abychom vody patrně již nepokojně kroužící tak rozrazili, aby nás nepohltily, což nemůže se státi, leč když přetrhneme bouřný vír, který Hus a společníci jeho proti lodičce Petrově spůsobili. Proto jest lépe, aby jediný neb někteří málo zemřeli, než aby veškeří plavci zhynuli. Nechť utopí se v tůni, kterou vykroužil. Ani svobodu ani pokání. Hlasuji za smrt.

Biskup *brixenský:* Huse neublíží se mnoho, oškube-li se a upeče. Když pak jsme ji už oškubali, ať se také upeče a sice — ještě dnes.

Biskup *basilejský:* Oko za oko, zub za zub. Hus ať se peče.

Biskup *churský:* Hlasuji za svobodu, čest a život. Neboť což vám prospěje, upečete-li hus, když pera jejích perutí mocná bouře po všech zemích rozvěje, pera to již nyní zde onde ochotně sbíraná. Dosud namáčeli je nálezcové jen v černý mok —

na spisy k jeho obraně. Rozlijete-li ale krve husi, budou namáčeti pera v ní, ruději jimi píšíce nad žhavé blesky, takže písmo jejich i slepému za nejčernější noci bude čitelné. Z takových a jiných mnohých příčin radím ku křesťanské mírnosti, ježto zajisté všichni toho jsme zkušeni, kterak práce příliš horlivá spíše na škodu bývá, než na prospěch a kámen, který nyní do výše hoditi se chystáme, snadno by na hlavu nám mohl spadnouti.

Biskup *eichstaedtský:* Při dnešním hlasování sluší míti na zřeteli minulost, přítomnost i budoucnost. Tážu se, co prospěly od samého již počátku krvavé ty soudy moci církevní proti kacířům, odpadlíkům a pohanům? Nic! Jestiť jich až po tuto chvíli hezký zástup. Za to ale laskavý duch Wanfriedův, Jana Zlatoústého a Stephansův více duší do Říma přivedl, než všichni ti zbrojnoši mocných. Použijeme-li tedy minulosti jakožto učitelky pro dobu svou nynější, slyšíme odpověď: Buďte dobrotivi všude a ve všem. Vzhledem k požadavku učení Husova v přítomnosti mám za to, že by plášť náš církevní prvé se měl prohlédnouti a je-li opravdu tak děravý a chatrný, že by koupiti se měla látka nová, v níž kněžstvo se ctí mohlo by se obléci, ne pak jako pošetilci novými ostřižky chatrnost vetchého kabátu záplatovati a činiti tak práci marnou, ježto po několika měsících přece nového oděvu jest potřebí, jenž by na příště chránil

před bouří a větrem. Hlasuji tedy, nikoliv za Husovu smrt, nýbrž za jeho plnou ochranu, jakož sluší se německé připovědi.

Biskup *freisingský:* Nemějmež se ve věcech božích za mistry a toho o kom jemu pro zalíbení věřme, nýbrž utíkajíce se k mistrovství Ježíšovu a jeho škole, prosme jej nejprvé sami za poznání pravdy. Item: Nepokládám sebe za žádného rabbi, ant sám jen žáček jsem před očima Páně, jemuž vlastní slabost, nevědomost a poklesky dobře jsou povědomy. Jakž bych tedy mohl se opovážiti, abych s bližním svým jednal jinak než laskavě, an sám shledávám, že bych měl být mnohem lepším, než jsem! Proto čest i svobodu Janovi na poušti.

Biskup *fuldský*: Musíme se dobře míti na pozoru, abychom tak odbojný národ, k jakémuž Hus náleží, nepobouřili. Nikoliv, že bych vlastní škody se obával, nýbrž poněvadž každému známo, že sektáři, jakkoliv druhdy i dobré věci při sobě mají, přece v mnohých jiných jsou lidem pyšným. svéhlavým a obtížným a od jiných strpení sobě žádajíce, jim ho dopřát nechtějí. Byl bych tedy radou, aby se Čechu tomu vykázal slušný byt, v němž by měl času o svém učení přemítati, i aby mu zároveň bylo popráno, by o záležitostech svých mohl psáti, ale tak, aby představený jeho spisy prohlížel a dobré, které by v nich bylo složeno, v užitek pro všechno křesťanstvo se obracovalo, jakož dělo se u sv. Jana, na ostrově Patmu zaja-

tého. Takovýmto způsobem nebyl by veliký národ, k němuž Hus náleží, pobouřen, mocný král uražen, císařův průvodní list zhanoben, ale německá čest zachráněna, papež oslaven a kněžstvo výčitky krvavé viny zbaveno. Bez dobrotivosti a shovívavosti nebude nadále stálé církve, zvláště staneme-li se krvavými katany, čehož Bůh nás račiž chrániti. Hlasuji tedy za vězení v některém českém klášteře.

Biskup *hildesheimský:* Není člověka, jenž by nemohl býti nahražen, když zemře; smrt tedy nepůsobí světu nenahraditelné ztráty. Avšak život jednotlivce může býti celému světu pohoršením a v takovém případě jest dobrodiním pro celou společnost lidskou, když se obětuje. Tvrdím, že obětování Husa jest nutné a protož hlasuji pro smrt.

Biskup *osnabrucký: Za naše učení umřelo nesčíslné množství lidí.* Nechť tudíž zemře i Hus i jeho vyznavači za učení své; pak můžeme pokračovati v zasedání a poradíme se o dalších krocích. Budiž upálen.

Biskup *paderbornský:* Mojžíš hlásal naději, Kristus víru, papež poslušnost. Čech nechce poslouchati; nechť tedy zhyne.

Biskup *lutišský:* Kdo se sápe papeži po koruně, knězi po břichu, jest odvážlivec; kdo však hlásá sprostému lidu biblí, hází perle sviním a hřeší proti duchu svatému. Proto zatracuji Husa a pak-li nemíní pohozené perle opět sebrati, budiž upálen.

Biskup *pasovský:* Kdo shasíná světlo, touží po tmě a spaní. Považuji Husa za světlo, jež ozařuje dlouhé noci zimní v církvi naší a zdá se mi tudíž, že bychom neměli jasné toto světlo násilně shasnouti, vždyť jsme již dosti dlouho spali. Hlasuji tudíž na svou čest pro život a svobodu jeho.

Biskup *solnohradský:* Není mi jaksi jasné dnešní naše souzení a nedůvěřuji mu, řeči naše pak jsou velmi chudé v duchu apoštolském, pokud se neoblečeme v nového člověka a nesvlečeme starého, jenž, upřímně řečeno, jest tělem lží a nemluví pravdu, jak se na bližního sluší; vždyť jsme v Kristu údy jednoho těla; a protož nezatracuji svého bratra, nebo kdo jest spravedliv mezi námi? Vynášeti se zevně před pánem uznává ošklivým, avšak v jemném srdci svém staví mu stánek. Protož budiž čest, volný průvod a život obžalovanému.

Biskup *špýrský:* Koncil otců církevních rozhoduje nad životem papeže římského, natož pak nad životem neposlušného kněze. Poněvadž však není v očích mých hříchem, poslouchati více Boha a svého svědomí než lidí, nazývám statečnost Husovu cností a nechci, aby poskvrněna byla neřádem, plynoucím ze smrdutých vředů nepravosti jiných. Hlasuji tudíž pro život a svobodu jeho.

Biskup *kostnický:* Šestkrát již oběhlo slunce svou drahou od té doby, kdy byl poslední kacíř zde upálen. Nebude-li Hus zítra upálen, upálí pozejtří lid nás, jenž zde zasedáme. Umři tudíž.

Klement Rohan, koadjutor biskupa štrasburského: Krvavé stopy rozsudku nad Husem nesmyje ani Rýn s našeho kněžstva, naopak voda jeho roznese hanu bezpráví námi spáchaného do dalekých zemí za mořem. Co zdědí dobrého potomkové naši, když takto poskvrníme poctivost svou vůči svým chráněncům. Obžalovaný odejdiž v míru, vždyť poslouchá více Boha než lidí.

Biskup *trientský:* Kdyby Čech tento byl mým dědem, dám jej upáliti.

Biskup *stablský i malmedský*: Jako ptáček, usednuv v horách na větvičku sněhem obtěžkanou, jest původcem laviny, jež tisíce pohřbí nebo nešťastnými učiní; tak může i jazyk jediného člověka celé národy udáviti a pohubiti. Hus a jeho soudruzi již dosti se nakázali a jeho pomocníci rozšířili zhoubu až do dalekých zemí, takže, pakli tomu neučiníme záhy přítrž, pokud jsme ještě volni, v brzku svážou a utratí i nás, s posměchem a rozkoší. Protož hlasuji pro smrt.

Vyslanec německého řádu templářského *Mergentheim:* Polovičaté opatření není žádné opatření a chvíle církvi příznivá jest pomíjející! Umři!

Poslové spásy, vyslaní z Říma, přebrodili bažiny, přeplouli moře, procestovali pouště, slezli skály, skrotili divochy a zápasili s dravci, rozšiřujíce učení Kristovo a upevňujíce tím stolec sv. Petra, snad proto, aby domýšlivý mnich z neuvědomělé země barbarské posměch si tropil z jejich snah,

bořil beztrestně stavbu celých věků a ničil skálu, na kteréž se vypíná; nikdy se nestaniž tak matce, u jejíž prsou tisíce šťastně odpočívají a se kojí. Hus umřiž a zhyň.

Kníže opat corveyský: Nikdy jsem nebyl tak přesycen, jako co zde v Kostnici zasedám. Byl jsem mlád, jsem nyní stár, mnoho jsem viděl a slyšel, často jsem také pohroužil se v kal náklonností tělesných, zacházel jsem v mládí svém s mnohými, jenž nebyli čistého srdce, avšak takové nepravosti jsem nedožil, jaká se zde páše na spravedlivém. Ptám se především, zda-li někdo z vás učení Husovo, byť i v jediném článku vyvrátil? Tím si nezískáte slávy, když řvete jako žoldnéři, když cenите zuby jako vlci na ustrašenou laňku. Což jest lží a klamem řeč Čechova, zvláště co do výroku jeho o svátostech, neomylnosti papežově, o zneužívání zpovědi ušní, o poslušnosti a prodejných odpustcích. Item: Jest vaší vřavou zatracovací vysušen kal kněžský a učiněna úrodná půda? Což není žalozpěv Kryšpínův, jehož ctíte za svatého, zároveň také nářkem Husovým, když lká: „Život světel církevních jest příkrým světlem nepravosti, v jehož záštitě se drze ptáte: „Co jest pravda?“ Sám jsem doznal na svých dalekých cestách, že ti, jež zastávali úřad církevní, hřešili nejen proti Bohu, nýbrž i proti řádu policejnímu, proti mravnosti, rozumu a zákonu, že žrali a chlastali a vynášeli se, dbajíce vědomostí, jako osel

mezníku. K lidem vznešeným jsou pokrytci a lichometníky; než aby jejich nepravosti přímo kárali a trestali, bojí se jich a mlčí jako psi před pánem. Poněvadž se sami od Boha odvrací, nemohou se chovati k pánům jinak, spí tudíž klidně, hoví si v požitcích za dne a mlčí, a pakli ústa otevrou, týká se štěkot jejich ubožáků, kteří po celé své žití ničeho dobrého neužili a konečně ještě těžce se káti musí. U mocnářů, radů, šlechticů a pánů jen tak že po hříchu se poptají, uloží jim mírné pokání, ospravedlňujíce jich a u hrobů jejich zpívají litanie, jako nájemce, chválí jejich nešváry, jako by to byly pomeranče nebo jablka granátová. Tak jsem sám shledal a poněvadž Hus zlořády takové haní a tupí, má býti potrestán? Jak zodpovíte hrozný ten soud před Bohem a před lidmi? Nikdy! Pokud svědomí se v srdci mém i u jiných lidí ozývá, neuvěřím, aniž připustím, aby skutečně poctivému Čechovi stalo se námi bezpráví. Hlasuji pro čest a život.

Kníže opat kemptenský: Proti celému světu jest mi milejší meč po ruce, nežli klíč k církvi na d..ě Tibery. Smrt každému kacíři a především českému.

Probošt ellwangenský: Nehlasuji sice orthodoxně a miluji všude světlo a pravdu, avšak jsem přesvědčen, že sémě takové, jaké rozsívá Hus, by neslo jedovaté ovoce, minulost to dokazuje. Nelze také popírati, že jsme povoláni, abychom vymýtili bejlí. Okopali jsme strom, čekajíce, ponese-li do-

brého ovoce, leč naděje naše byla sklamána. Popřáli jsme mu roku a opět nesl ovoce plané, protož poražte jej a vrzte do ohně, možná-li ještě dnes.

Maentlinus, vyslanec augšpurský: Uslyšev učení přítomného zde Husa, pravil jsem se Zachariášem v chrámě: „Pane, dovol služebníku svému odejíti v pokoji, neboť oči mé spatřily spasitele svaté církve.“ K svému žalu však shledávám, že mnozí zde shromáždění důstojní otcové nesdílí radost moji, naopak že ji zatracují. Pohrdaje však nebezpečím, že by 98leté žití mé ukončeno býti mohlo mečem nebo ohněm, nebudu mlčeti, aby se snad někdy neřeklo: Také augšpurský vyslanec má svým hlasováním podílu v bezpráví spáchaném na Husovi. Jsem zde nejstarším a zakusil jsem za živobytí svého mnoho útrap, avšak největší byly ty, jež mi připravily řády církevní. Otec můj byl obchodníkem s granáty, pilný, poctivý a skromný muž, věren své církvi, ačkoliv v dalekých zemích rozličná slyšel mínění. Matka má byla prý roztomilé, sotva 19leté děvčátko, když se provdala za mého otce. Měli jakési jmění, jež svorností, pilností a spořivostí se stále množilo. Tak bylo až do úmrtí mé babičky, kteráž na smrtelné posteli svému zpovědníku sdělila, že by sice sladce umřela, avšak že porušila slib, svolivši ku vdavkám své dceři, ačkoliv ji ještě pod srdcem církvi zaslíbila. Na to sdělal zpovědník listinu, již dal svědky potvrditi a sotva bába má oči zavřela, žádala církev

matku moji zpět se vším statkem jejím. Otec můj byl vyobcován z církve, poněvadž se zdráhal ji vydati a matka má vzata mu násilím, mimo to utratil veškeré své jmění, domáhaje se práva v Římě, ve Vídni a u císaře Ludvíka V. Opuštěn svými přátely, poněvadž byl z církve vyobcován a vydán bídě, oběsil se na vratech kláštera Voršilinek, kde prý matka má byla uvězněna; tělo jeho bylo veřejně upáleno, ku kteréž proceduře jsem byl co pětiletý hoch přiveden týmž knězem, jehož návodem se vše stalo. Matku svou jsem nikdy více nespatřil. Pak mne dali do kláštera, kdež jsem musel své tělo bičovati a se postiti. Když převor a ostatní bratři pochutnávali si na vzácných pokrmech, nosil jsem jim sám hladov mísy na stůl, v létě úplně nahý, v zimě ledabylo přioděn musel jsem často státi jim k bezuzdné rozkoši v průvanu před nimi. Víno v míře přehojné dodávalo se jim a dodává posud ze Šváb, peníze pak na ně scházejí se z dárků vyžebraných a z odkazů. Když pak mniši uhostivše se, vínem se podnapili, tu porušeno tajemství zpovědní a vyžvaněno vše, čím srdce oplývalo, chlubili se svými hříchy tělesnými. Vida takové příklady, nebyl jsem mnohem lepším a činil jsem beztrestně, čeho se mi zachtělo. Ačkoliv jsem jako kněz složil slib cudnosti, užíval jsem bez ostýchání a strachu, neboť jiní činili ještě hůře a nikomu nenapadlo, aby takový zlořád chtěl zameziti.

Tak jsem žil až do 40. roku, když se mi za příčinou dispensace kurfiřta bavorského dostalo rozkazu církevního, abych putoval. Kajicně poklekna prosil jsem Boha a pannu Marii za odpuštění svých hříchů a vydal jsem se bojácně na cestu do města, jež jsem považoval za svatyni a za božský Jerusalem, kde každý nečistý zakrní na těle i na duši. Avšak mé naděje doznaly jen protiv. Ninive, Babylon a Baktra nemohly býti marnivějšími, Sodoma nebyla prostopášnější a krásný Jerusalem nemohl býti pyšnější Říma. Item: Šalomoun ve vší své slávě byl by zastíněn vznešeností stolce Petrského, na kterém tenkráte seděl papež Benedikt. A zde se páchaly a posud pášou kněžími v kabátci šarlatovém až po žíněnou kutnu v přehojné míře všecky skutky, jež kdy svět v rejstřík hříchů a ohavností zaznamenal. Hříchy mé se scvrkly skoro úplně před těmi, které jsem spatřil v Římě, maje všude přístupu a jsa ctěn a vážen jako nějaký vznešený pán, poněvadž jsem doručil svatému otci půl tuny zlata. Až do ošklivosti přesycen všemi hříchy vrátil jsem se do otčiny. Již 50 let uplynulo od těch dob a více a více kloní se kněžstvo ke zlému, takže míra hříchů zvláště v Římě již přetéká k potupě veškeré cnosti. Protož slyšte hlas Jana Husa na poušti, aby snad Bůh záhy nehledal marně spravedlivého mezi námi a nedeštil s nebes oheň na naši záhubu. Slyšte hlas svého svědomí, popřejte pravdě sluchu a vymaňte se ze

zkázy, pokud nad vašimi hlavami nesplynou vlny odplaty. Čest, volnost a život budiž obžalovanému.

Po vyslanci augšpurském, jenž hlasoval pro Husa, následovalo 24 hlasů pro smrt, byly to nejvíce hlasy vyslanců ze Švýcar a Francie, Italie a Anglicka. Pak jsem přišel já na řadu.

Řečnil jsem, milý Mikuláši, asi takto:

„*Velikým neštěstím jest pro mne, ctihodní otcové, že jsem byl vyslán k souzení Husa, kteréhož jsem s počátku v zaslepenosti své považoval za nebezpečného, pronásleduje jej. Slyše však jeho slova, poznav jeho pravdomluvnost, statečnost v útrapách i ve vězení, uhostil jsem ho v srdci svém a jest mi velice líto, že byl sem vlákán a oloupen o svobodu a týmiž hlasateli evangelia Kristova. Ani nejmenšího poklesku neshledal jsem ve věcech, o kterých byl tázán, protož umývám svých rukou neposkvrněných krví tohoto spravedlivého, jíž snad prolejete na svůj prospěch a aby se neodhalovala hříšnost prostopášného kněžstva. Jak dlouho trvá lidská blaženost zde na zemi? Okamžik. Avšak poctivé jméno trvá věčně a to chci zachovati sobě a získati národu, jemuž patřím. Hlasuji pro svobodu, čest a život.*

Vincenc Fererius byl posledním, jenž mezi Vlachy mluvil pro zachránění šlechetného Čecha, ačkoliv sám byl kdysi zpovědníkem Benedikta. Pravilť: kdyby tento kněz ze země Čechů, jehož přivedla sem do kruhů opět kněží láska ku pravdě, důvěra

v dané slovo a touha po vědě, byl přišel do Kostnice, aby zde hlásal učení Belzebubovo, nejvyššího to ďábla, nikdy bych neschválil, aby se na něm spáchala zrada, poněvadž je zrada horší všech hříchů a potupy.

Tím více tudíž musím v jeho obranu mluviti, an jest mu štítem božské svědectví. Jest mezi námi někoho, jenž by se nemusel styděti za hříchy svého mládí aneb nynější? Trvám, že nikdo. A kdyby někoho bylo, teprv by byl roveň Husovi, jenž vzorně žil celý svůj věk před celým národem, a protož není nikdo oprávněn hoditi po něm kamenem. Teprv několik dní zde zasedám, a ze všeho toho hluku a žvanění neslyšel jsem ani jednoho důvodu proti Husovi, jejž by byl nevyvrátil, a tudíž nemáte práva jej vězniti, tupiti a haněti, aneb dokonce upáliti.

Vašemu jednání s ním budiž hanba, plivám po něm s ošklivostí. Když tolik nepravostí pášete na stromě živém, co pak činiti budete s větví skutečně uschlou? Slepější jste než slepí narození, zarytější než pohané, pakli se domníváte, že upálením Husovým zhyne i čerstvé sémě jeho učení. Nikdy, pravím vám; kdyby i klasy žárem vaším se spálily, křičeti budou kameny, a pakli kameny ohněm rozpustíte, stane se z nich sklo, jež v tisícerém odlesku podá vám světlo pravdy, hlásané Husem. Aneb se domníváte, že s tělem zničíte i ducha. Toť by skutečným bylo důkazem o smutné

vaší neuvědomělosti. Rozum Váš musel by záviděti zvěři lesní, hmyzu, jenž se v prachu k vašim střevícům plíží, poněvadž by jste neměli naději spásy, když by špinavý váš stánek z hlíny se sřítil a psy roztrhán byl.

Ano! Vy musíte volky nevolky věřiti v odplatu tam nahoře, a byť i jinak jste o ní soudili, než sami hlásáte sprostému lidu, nezjednáte si přece zde pokoje a po smrti nebe. Protož buďte milosrdni k nepřátelům svým. Ježíš pravil: „Blaženi jsou čistého srdce, neboť uzří Boha!“ pakli však zavraždíte bratra svého, jak předstoupíte před oltář, aneb jak se budete moci modliti ve své komůrce: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům! Neodsoudili byste sami sebe, odsoudivše Husa, před tím, jenž vidí do srdce a ledví a jest soudcem spravedlivým; což byste otčenášem, modlíce se, sami sobě příště neklnuli? Svévolně byste také pozbyli naděje na odpuštění hříchů a záhy nebo později octli byste se mezi těmi, jimž nižádná naděje nekyne.

A konečně nebojíte se pomsty přívrženců Husových, pakli jej déle budete mučiti, aneb pakli jej zabijete? Pravím vám, potoky nevinné krve budou pro něho prolity a to jen proto, že milujete více hřích a nepravosti, než pravdu, spravedlnost, mír a cnost. Běda papeži, běda vám všem, již v smrduté této kaluži hledáte skálu Petrovu. Při všem, co vám svatého a milého, žádám jménem práva

mezinárodního svobodu, čest a život obžalovaného.«

Řeč Ferreriova, učinila krev odpůrců jen ještě jedovatější, neboť všichni ostatní hlasovali chladnokrevně pro smrt Husovu. A když se hlasy sčítaly, shledáno, že pro smrt Husovu hlasovalo 45 shromážděných, nepočítaje římského legáta a císaře, jenž uslyšev konečný výsledek, zbledl a počal se úzkostí třásti, jakoby sám nad sebou ortel smrti vyřknouti musel, neboť si byl vědom, že na něm závisí svoboda i život Husův.

Papežský kardinál-legát vzdal se svého hlasu, poněvadž i bez něho dosti jich bylo k odsouzení Husovu.

Hrobové ticho rozhostilo se v síních kostelních, když dozněla poslední řeč a Zikmund tázán byl: Velemocný císaři! Jaké jest Vaše mínění — pro učení Husovo, aneb proti němu? Uznáte ho za kacíře, jenž zaslouží smrt? Dáte průchodu milosti nad právem, čili nic? Na to odpověděl tázaný chvějícím se hlasem: Trvám, že Hus je kacíř a že vším právem zasluhuje smrt upálením, pakli neodvolá a nemohu jej, věren panovnické své přísaze, trestu sprostiti, zároveň míním i proti přívržencům jeho v mých zemích mocí vystoupiti. Řka to, vstal a chtěl se vzdáliti, an mu pot v bohatých krůpějích na čele vyvstal. Římský však legát Michael de Causis přistoupiv k Zikmundovi, prosil jej, aby jen ještě poshověl, až bude rozsudek sepsán a napsán, aby jej potvrdil slavným svým podpisem.

Mezitím povstal Hus, jehož rozsudek mocně dojal, a pravil mužným hlasem: „Velmocný císaři Zikmunde! Jak můžete takto jednati na potupu své koruny a německé hodnosti, ničíte sám list průvodní, pečetí a podpisem vaším stvrzený, uvaluje na pomazanou svou hlavu zločin věrolomnosti? Nejedná se mi o život můj, leč jde mi o vaše poctivé jmeno a skutečnou majestátnost, kterouž pohřbíváte s živým tělem, žádaje mé bezživotí z malomyslné obavy, abyste se zalichotil bohopustým mým soudcům!“ Na důtku tu odvětil Zikmund:

„Slíbil jsem ti, kacíři, jistý průvod až sem, a toho se ti také dostalo. Zpáteční však průvod jsem ti neslíbil, aniž jsem o něj žádán byl, nemá tudíž důvodu stížnost tvá. Představení tvoji tě většinou hlasů odsoudili.“

Tím klesla mysl Husova. Hrabě Chlum však těšil jej. A když de Causis podával císaři k podpisu krvavý rozsudek, zvolal Chlum k císaři:

„Císaři, nepodpisujte. Hanobíte tím sebe a jméno svého národa, a uvalujete potupu na nesčíslný voj křesťanských srdcí! Ustaňte, prosím vás ve jménu svaté Trojice! Císaři, císaři! Krvavými skvrnami bude váš podpis!“

Císařovy však uši ohlušeny byly tlačícími se k němu kardinály, biskupy a kněžími, již líbali obrubu jeho roucha, velebíce jej, když vzal do ruky pero, aby podepsal. Když císař, podepsav

rozsudek povstal, uchopil listinu mnich písař *Casprici*, zamával jí nad hlavou a četl hlasitě:

Na žádost velmocného císaře Zikmunda a milostí jeho svatosti papeže Jana XXIII. svolán byl do Kostnice, města na jezeře švýcarském, koncil církevních otců, aby nové učení českého kněze, jménem Jana Husa, prozkoumal, jež pak vesměs výroky ďábelskými a arcikacířstvím býti shledal. Proto poukázáno českému knězi otci koncilu na bludařství jeho; učení jeho mu ošklivým vylíčeno, on pak sám vícekráte k odvolání svého kacířství vybídnut, obzvláště popřán Husovi rok na rozmyšlenou, aby se obrátil; poněvadž však odvolati nechtěl, shledán týž kněz zarytým, tvrdohlavým arcikacířem, pročež co bohaprázdný rouhač sedmera svatých svátostí a co šeredný vyvrhel odsouzen k smrti upálením, pakli neodvolá. Rozsudek ten odhlasován 45 otci církevními, kardinálem-legátem za právo uznán a císařem Zikmundem vlastním podpisem potvrzen v pátém roce jeho slavného panování a v čtrnáctistém patnáctém po Kristu. Amen. V Kostnici, dne 6. července. *)

Po přečtení toho rozsudku nastal ohromný hluk, s jedné strany křičeno o násilí, s druhé, k níž patřili nepřátelé Husovi, o vině proti Bohu. Rouhavě mluvil zvláště biskup londýnský, žvanilť k Zikmundovi:

---

*) Snad 5. července?

„Ústa dětí a kojenců budou tě, o císaři, velebiti, věčná chvála tobě, že potíráš nepřátele víry a ničíš jejich símě. Odpuštěny a zapomenuty buďtež všecky tvé hříchy spáchané i budoucí, poklesky a nepravosti jakéhokoli druhu. Jméno tvé velebeno budiž po všech končinách.“

Mezitím ozývaly se četné hlasy protipapežské: „Pokrytci, krvežízniví psi, ještěři jste, kteří zneužívají jména božího, aby se mohli v smrdutém bahně nepravostí dále váleti.“

Všickni byli tak rozkaceni, že lámali stolice a házeli jimi po sobě. Za takového hluku unikl císař, což mohl i Hus bezpečně učiniti; on však posud nevěřil, že bude usmrcen a důvěřuje v Boha šel dobrovolně do svého vězení. Tělem arcibiskupa clevského, jenž ve shromáždění zemřel, smýkáno sem a tam a pošlapáno tak, že nebylo lze je poznati, když se shromáždění rozešlo. Když pak nikdo více v kostele nebyl, postrádán i Hus k velikému žalu jeho protivníků, již ihned dali zvoniti na poplach a kázali střežiti brány, aby nemohl uprchnouti. Vešedše pak do jeho vězení, našli jej klečícího, an se vroucně modlí o posilu a statečnost. A nezavřeli branku za ním, ale obdivovali se šlechetnosti duše jeho.

Ukončiv modlitbu svou Hus, složil následující psaní na rozloučenou svým přátelům v české vlasti: Přátelé moji milí! Těch několik minut, kterýchž mi popřáno k žití, podivně chci vynaložiti k tomu,

abych vám dal s Bohem, neboť více činiti nemohu! Již patnácte měsíců jsem od vás vzdálen, abych zde v Kostnici před otci na koncilu shromážděnými hájil učení svého, vám hlásaného; avšak úmysl takový nijak se mi nezdařil, poněvadž nedovoleno mi ani volně mluviti, ale všecky důvody a důkazy mé byly překřičeny zuřivými protivníky z dalekých zemí, vlaského i německého jazyka. Po celé dva dni seděl jsem tu, až mi bylo kázáno, bych dostavil se do shromáždění kardinálů a odpovídal na otázky jejich. Nic zlého netuše uposlechl jsem. Nejprv byli ke mně vlídni a cokoliv odpověděl jsem na otázky jejich, s tím vesměs spokojeni, až zvědavost svou ukojili. Pak ale kárali mírně mé propovědi, napomínajíce mne, abych upustil od dalšího hlásání nového učení, poněvadž prý hlavně prostý lid libuje si v dosavadním stavu věcí, učenci pak dobře dovedou vpraviti se ve svou víru vždy a bez pohoršení kněžstva, jemuž příštím opatřením bude dáno přikázání, aby pilno bylo dobrých mravů. A přestanu-li na tom a splním-li žádost jejich, bude prý mi povoleno všecko, čeho si mé srdce přeje, ježto oni sami váží si sice mého vědění, jehož učení však by rádi chtěli se uvarovati z příčin již řečených. Že však nechtěl jsem licoměrným řečem kardinálů obětovati svědomí své, ihned počínali si jinak, vyhrožujíce mi žalářem, hladem a žízní, kterouž vyhrůžku i rychle provedli, neboť nepopřáli mi již mého volného bydla,

ale dali odvléci do úzké komůrky mimo město na vysokých hradbách, kde byl jsem uzavřen na závory a střežen zbrojnošem po dvanáct dní. Potom opět byl jsem vyslýchán a slíbeno mi propuštění, pokud všecko odvolám; poněvadž ale svědomí nedovolilo mi tak učiniti, aniž slibování zboží světského spůsobilo změnu v mém učení, byl jsem přes všecky protesty proti násilnostem a křivdám na mně páchaným, uvržen do vlhké díry ve věži, kde trávil jsem osmdesáte dní bez výslechu. Za pokrm dávali mi jíchu, hustou a slanou, vody poskytováno mi jen poskrovnu, denního světla nespatřil jsem.

Nyní opět protivníci tázali se, kterak jsem se rozmyslil, a lichotivě domlouvali mi, nechtěl-li bych odvolati před lidem. Toho však zastyděl jsem se velmi, neboť bylo to a jest posud proti slovu božímu i mému svědomí. Pak vlekli mne do horšího ještě vězení, kde kalná voda z jezera otvorem vnikala a mé lože ze slámy vlhčila, že sláma tuchla a hnila pode mnou. Potřebu svou musil jsem konati do jamky u svých nohou, že teprv po několika nedělích vlny rozvodněné řeky spláchly neřád a kal, čímž vznikal smrdutý zápach, až tajil se mi dech, zimnice lomcovala mi tělem, žíravá vyraženina pokryla kůži mou a palčivé neštovičky naskakovaly mi na jazyku, že slaný pokrm, jehož mi podáváno, jen s bolestí jsem polykal. Zuby se mi rozviklaly a vypadaly, pozbyl jsem síly i zrak

se mi zkalil. Nehty u prstů loupaly se, poněvadž nemohl jsem je okusovati jako dříve, a dlouhé vousy byly plny hmyzu, kterýž mne ustavičně trýznil a na mnohých místech i ohlodal a v ranách mých hnusně se množil. Oděv můj byl již tak vetchý, že sotva pokryl mou nahotu, neboť již po šest měsíců byl jsem tak vězněn. A opět vyvlekli mne a napomínali k odvolání, přátelé i nepřátelé a já — raděj bych o tom pomlčel — překonán útrapami stal jsem se vrtkavým — a před svými protivníky odvolal jsem učení vám hlásané, moji milí rodáci — čímž získal jsem lepšího příbytku. Jedva však uložil jsem se na lože, zmocnila se úzkost a velká muka duše mé pro nevěru, jíž dopustil jsem se na bohu a svědomí svém, a bylo mi, že anděl boží opustil mne, pokud nevrátí se v mysl mou věrnost k duchu svatému a jeho evangelium."

„Již na úsvitě druhého dne ohlásil jsem protivníkům, že želím svého odvolání; skřípajíce zuby a soptíce mstou rozsápali se na mne, a opět uvrhli do prvého brlohu ve věži, v kteréž musil jsem hynouti až do několika neděl. Ovšem pomocí několika přívrženců mohl jsem spasiti se útěkem, ale svědomí mé varovalo mne, ač mi z toho nevzešla spása; neboť jsem nemocen a sešlý na celém těle, že hnusný příbytek můj ani se mne mnoho netkne. Jen působí mi bol, že vás na světě tom už neuvidím a musím přestati hlásat chválu boží a evan-

gelium syna jeho. Avšak nehoršte se, milí rodáci, neboť prozřetelnost připravila mi cestu tuto a je-li i trnitá, hrbolatá a drsnatá, očekávám v pevné naději, že povede mne k spasnému cíli a od víry k prohlédnutí a od kolísání ku stálosti. Jinak také bolí mne velmi, že sluhové církve svaté zabředli tak hluboko v neřestech a nepravostech, že není jim ani možno už, aby poznali hnusnost a zlomyslnost duší svých a nemají ani síly tolik, by upustili od svých hanebností, upadajíce raděj v záhubu a věčné zatracení než aby vrátivše se na cestu pravou uposlechli rozumu svého. Není mi možno mlčeti k tolika bezpráví a zlobám, jichž velká část kněží na mně se dopustila, kterak mne zasypávali hanou, potupou a povržením, kterak lží a křivým svědectvím život můj zostudili, křivě vykládali, co jsem mluvil a ďábelského vykladače, řemesla svého mnicha z Einsiedelu, mne oproti postavili, jenž všecko zlomyslně překroutil a patrného podvodu na mně se dopustil. Tělo mé jest mdlé a vyhublé, kůže plna vyraženin, oči mé zkaleny temným nezaslouženým vězením, kteréž hrozné bylo by i pro vrahy, křivopřísežníky a krvesmilce. Spisy mé, jež psal jsem jazykem českým, dali spáliti, aniž by jedinému slovu z nich rozuměli, ano zloba jejich dospěla tam, že rozbili v Kostnici studnu, z kteréž po tuhém výslechu uhasil jsem žízeň svou. To všecko píšu Vám, milí rodáci v zemi české, jen proto, abyste poznali, že Bůh ve všech

těchto útrapách stál při mně a posilnil mne tak, že zítra s útěchou budu loučiti se s životem a učení své srdnatě budu moci spečetiti upálením těla svého. A jak se to stane, duše má nejprv zalétne k vám, moji milí. Proto však nekonejte na nikom mstu za smrt mou, poněvadž neděje se ničeho bez vůle boží. Buďte smířlivi a bez hněvu. Nechte mečů v pochvách, abyste nesešli mečem, vystříhejte se hříchů a nepravostí, to jest první povinností křesťana a mlčte, dotkne-li se vás jizlivý jazyk nepřátel. Nyní i pro všecky časy poručím vás, vaše dítky, ženy i sluhy i celou českou zemi, ano celý svět v ochranu sv. Trojice. Andělé boží nechť vezmou vás pod ochranu svou, kdybyste přišli v pokušení protivníky mými; nespouštějte se zbožné důvěry, které jsem vás učil. A kdyby i tanulo vám na mysli, že důvěra a naděje má v Boha byla zklamána, nedejte se tím mýliti, neboť den žní blíží se, byť i slunce vždy nesvítilo. Mému milostivému králi Václavu račiž Bůh propůjčiti moudrého srdce a prozřetelného rozumu, aby vládl spasně dotud, pokud trvati bude žití jeho. Radostnou mysl propůjčiž bůh královně, jejíž byl jsem zpovědníkem. Zvlášť ale račiž Bůh mému ochranci a pánu na Prachaticích uděliti dlouhý život, spokojenost a nezkalené štěstí a konečně šťastnou hodinku smrti. Přijmětež moje požehnání, kdož jste mi dobře činili, a odpuštění, kdo jste mi křivdili, ve vlasti i v cizině. Modlete se za mne, jakož já

modlím se za sebe, za vás a za celý svět. Chovejtež památku na mne v srdcích svých a učte děti své, čemu jsem učil vás, totiž lásce k bližnímu, mírumilovnosti a pokoře, tak se vám zajisté dobře dařiti bude zde i na věčnosti. Buďte s Bohem, a nermuťte se příliš pro mne, neboť brzy již to překonám. Hrabě Chlum bude vám všecko vypravovati, kterak statečně šel jsem na smrt, a jak blaženě skonal jsem. Amen. Rád bych sice proléval hojně slzí za vás, ale sluha páně, kterýmž býti popřáno mi, má s potěšením z lásky ku Kristu opustit ženu, děti, bratry, sestry, dům i statek, zboží i co tělu lahodí, proto usuším slze své a odevzdám se v mocnou ochranu Páně. Amen. Psáno v Kostnici, poslední noci dne 5. července 1415, právě kdy dospěl jsem 42. roku. Jan z Husince."

Pokojně ulehl Hus na odpočinek, když byl vykonal horlivou modlitbu a dotčené psaní odevzdal příteli svému hraběti z Chlumu. Pověst dí, že uvězněnému nabízeno vysvobození útěkem, ale on toho nepřijal, poněvadž prý svědomí zrazovalo jej. Dvéře byly mu otevřeny, a na rukou přátel svých byl prý násilně vynešen, ale dále prý nešel, buď doufal, že ruka páně čestně ho osvobodí, neb že, kdyby uprchl, potupně by jen svatou věc, kteréž sloužil a jméno své tak zostudil, na čemž přece tolik měsíců mnoho si zakládal. Buď tomu jakkoliděk, ráno dne 6. července vstal Hus, zpívaje

utěšeně některé žalmy. Pak žádal trochu vína a nekvašeného chleba, a když mu je podali, pravil, aby zůstavili ho samotna; pak padl na kolena, a štkaje hlasitě se modlil k pánu nebes, děkuje mu vroucně za život svůj, za všecko dobro i zlo, od svého dětství až do této doby. Pak kajicně vyznával se bohu z hříchů a poklesků svých, prose za požehnání pro své přátele a za odpuštění svým nepřátelům, žehnal chlebu, za nějž byl požádal, a požívaje mluvil slova večeře páně; totéž činil i s vínem, než je okusil.

Když se tak stalo, modlil se opět s velkou vroucností, pak přecházel po vězení, až přišli přátelé jeho rozloučit se s ním. Také já, milý Mikuláši, navštívil jsem ho ještě jednou a shledal jej při mysli velmi upokojené, smířeného s celým světem. A když prosil jsem ho, aby nechoval hněvu ke mně, že přinesl jsem mu list předvolací, jenž uvedl ho v takové útrapy, pravil velmi mírně: „Bůh mne uchovej, abych v srdci svém choval hněv k někomu, poněvadž nenalezl jsem v něm Jonatana! Vždyť i Bůh řadí zlý den vedle dobrého, aby člověk nevěděl, co stane se v budoucnosti. Vaší soustrastí a slovy soucitnými prokázal jste mi dobré části laskavosti, proto milý Pogie, jsem vám povinen díky za vaši službu, kterouž jste římskému stolci prokázal poutí ke mně, neboť tím byl jsem uznán za hodna, abych stal se svědkem pravdy přede vším lidem, což jest a zůstane spásou duše mé

až do poslední hodinky, kteráž přičiněním mých protivníků dnes mi odbije. Právě tomu let 42, kde nejvýš milosrdný pán na nebi propůjčil mi spatřiti světlo života a zachoval mne až dodnes, protož pravím, Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, budiž jméno jeho pochváleno na věky."

Nyní počali zvoniti do kostela, kamž Husa odváděli a kamž jsem ho provázel s mnohými jinými hojně slze prolévaje. Opět byla velká tlačenice, zvlášť v kostele. Biskup londýnský měl dlouhé kázání o Řím 6, 6,*) z Aristotela, popouzeje císaře velmi, aby nynějšího arcikacíře Husa dal upáliti, poněvadž počal císař litovati toho, že propůjčil svůj podpis k tomu, neboť svolil k usmrcení jeho, kdyby ohrožený neodvolal. Naléhavě a důrazně napomínal císař Husa k odvolání učení a bludů, které přede všemi přítomnými byly čteny odsouzenému vypaseným mnichem. Hus stál na vyvýšeném místě, aby ho každý viděl, oděn rouchem kněžským. Když mnich ukončil, vyzval římský kardinál-legát obžalovaného opět k odvolání, načež Hus zvýšeným hlasem a s apoštolskou srdnatostí odpověděl: „Stojím zde před tváří páně, bez jehož potupy a bez ukřivdění svého svědomí nemohu učiniti, čeho na mne žádáte." Po tomto nezměněném vyzvání byl čten opět rozsudek krvavý, při

*) Kap. 5. v. 6. „To vědouce, že starý člověk náš s ním ukřižován jest, aby bylo umrtveno tělo hřícha, abychom již potom nesloužili hříchu."

kterémž výkonu vzdálil se císař, jako by sám byl zločincem a ptáčkové nebeští volali naň „racha“.

Nyní přistoupili arcibiskup londýnský a remežský k Husovi, podávajíce mu prázdný kalich s rozkazem, aby pil z něho za všecky dle obyčeje kněžského při večeři páně. Tu promluvil Hus: „Kalich tento, ač bez vína, má přece pro všechen lid smírem být naplněn! A schází-li mi chleba, potupou protivníkův, udělí mi přece mannu Ježíš Kristus, můj Bůh!“

Tato výpověď vzbudila u mnohých soustrast k zbožnému knězi, ano i při některých, kteří mu nepřáli. Když to však úhlavní nepřátelé jeho zpozorovali, přiskočivše k Husovi, vyrvali mu kalich z pravice a rozdrtili u jeho nohou, zlostně zatínajíce pěsti a klnouce jako pochopové, spílajíce a plvajíce mu v tvář. Mezitím křičel arcipastýř anglický: „O ty prokletý Jidáši, který opouštěje rady k míru vcházíš v radu se židy. Viz, béřeme-li kalich ten, abys byl zbaven vší milosti církve a milosrdenství! Proklet budiž den, kdes byl vysvěcen, prokleta hodina, kde stříhána ti lysina na hlavě a kde mazáno tebe olejem svatým. Uschni, jak skácený strom, jenž zůstal bez ovoce přes všecku péči a ošetřování. Prokleto budiž místo, kde jsi stál a se živil a větve tvoje nechť shoří zde i tam v pekelné peci věčně horoucí, jako ničemné trní! Tímto okamžikem vyvrhujeme tebe ze spolku kněžstva a odevzdáváme do rukou ka-

tanů, aby tebe, bezbožného tvora, jenž podobá se zmiji jedovaté, zahubil a neškodnými učinil tvé jedovaté zuby mezi živými. Slunce skormoutiž se nade dnem, kde by mělo státi se, aby Hus, ta obluda, plazil se déle na zemi!“ — „Ach, odvlečte raděj bídnou schránku mou na lešení k smrti, abyste déle nehřešili na mně, nevinně odsouzeném!“ volal ubohý. „Přenechte duši mou, až vypudíte ji z bídné schránky, na milost a nemilost tomu, jenž povždy spravedlivě soudí a nikoli jako vy, nešťastní zaslepenci! Mám pevnou důvěru v boha všemohoucího, a v pána Ježíše Krista, jenž mne vykoupil a povolal, abych hlásal jeho evangelium do posledního dechu a v nějž skládám naději svou, že se smiluje nade mnou a přijme mě na milost i podá kalich věčné spásy a nevezme již ode mne. Také pevně i nezvratně věřím, že mně ještě dnes podá kalich, z něhož budu píti radost a spásu na věky. Jeho svaté jméno budiž pochváleno ode všech“ . . . .

Avšak hluk a nesmírný křik přehlušily další slova šlechetného mučeníka. Strhali mu s těla kněžské roucho a roztrhali na kousky, dělajíce z nich praporečky, na znamení vítězství svého nad Husem. Potom hádali se hlučně mezi sebou, mají-li mu lysinu zničiti břitvou neb nůžkami, až konečně uchopivše nůžky v pravém smyslu sedřeli mu hlavu za rozpustilého smíchu a úšklebku, vystříhavše mu velkou hvězdu ve vlasech, nad čímž

ovšem mnozí zděsili se, s křikem bránice tomu. Avšak zuřivci radovali se nad tím v pravdě ďábelsky, pozdvihujíce vražedné nástroje proti ochráncům Husovým. Přes to vedral se český pan Menč (?) s dlouhým bodcem, jejž měl uschovaný v holínce, do kruhu jejich, a vida potupu svého přítele, chopil se zbraní své a vrazil jej tomu, jenž stál vedle stříhači a hlavu Husovi tiskl, do boku, že bolestí vykřiknuv klesl a pošel. Avšak protivníci Husovi ihned vrhli se naň s noži svými, usilujíce o jeho bezživotí, avšak byltě to muž udatný, který bránil se statně a s několika nepatrnými ranami vyrval se jim a ve zmatku postranními dvířkami pod kůrem vyklouzl ven.

Nad tím Hus slze prolévaje spráskl ruce nad oholenou hlavou a prosil boha, aby dopřál mu již spasné smrti. Když pak Hus stál tak před svými nepřáteli zohaven, počali se mu tito posmívati, pohazujíce po něm hliněnými kuličkami, které poslintali a velice těšili se tomu, vlítla-li která jemu v obličej. Při všeliké té potupě zůstal tupený beze všeho hněvu, těše se svým spasitelem a vykupitelem, jenž trpělivě snášel bičování a rány svých nepřátel. „Což na tom, že mne tupíte, mého srdce vítězství vaším křikem hanobícím nezničíte! Přes horu Golgatu slyším zaznívati sladké zvuky a radostné halelujah, proto Jerusalema pošetilý pokřik může mne na krátkou dobu a to jen nepatrnou bolest působiti.“ Tak krásně a zbožně mluvil Hus,

kdežto jej polonahého vlekli z chrámu páně. Venku přede vchodem posadil mu biskup kostnický na hlavu papírovou čepici, na níž byli namalováni tři ošklivi ďáblové, mluvě k němu takto: „Nyní odevzdáváme tebe světskému soudu a tvou duši ďáblu a tvým čistým andělům!“ Na ta děsná slova Hus, sepjav ruce, modlil se: „O pane Ježíši Kriste, v tvé ruce poroučím ducha svého, jejž jsi vykoupil krví svou. Otče nebeský, nepokládej nepřátelům za hřích, čeho se na mně dopouštějí, a propůjčiž, aby oči mé spatřily je u tebe v blaženosti věčné, až duše jejich po těžké hodince smrti bude vznášeti se k trůnu tvému. O duše svatý, osvěť pobloudilá srdce, aby pravda sv. evangelia otevřela jim oči a chvála jeho duše byla hlásána na věky. Pochopové městští obsadili do kruhu východ z kostela, a do středu jejich byl Hus vyvlečen. Uprostřed zapálena malá hranička a na té spáleno několik spisů Viklefových a Husových za velkého hluku. Člověk oděný v červený háv kněze bláznů dlouhou tyčí železnou rozhrabával hořící knihy, čině při tom podivné posunky a směšné skoky přes oheň, při čemž povstal hlučný smích pokaždé, kdy liščí jeho ocas ohněm se chytil, načež on s líčeným pokřikem za pomoc pobíhal do kola volaje po vodě. Skoro hodinu trvalo to hanebné divadlo, při čemž byl Hus začasté pokropen a pomazán polo spáleným ve vodě namočeným kropáčem. A poněvadž slunce stálo vysoko a notně

pálilo, bylo mnoho žíznivých, kteří ovšem lacino, neboť zdarma nad míru vypili medoviny, že až vrávorali a nedbajíce zbožnosti Husovy hanebné a potupné písně naň prozpěvovali, jako: „Ne za dne, nikoli — ale v noci Jana Husa k ohni vlekou, noční oheň ten krásně hoří, v něm kacíř peče se a moří.“

Tak stalo se, že poslední hodinka nešťastného kněze byla o několik hodin ještě odložena; mezi tím časem byl veselý trh a ruch, kde každý hověl jen jídlu a pití a na večerní divadlo těšili se všickni, staří i mladí, hoši i děvčata, zvlášť ale vlaští popové, mezi nimiž byli mnozí, kteří posud neviděli pálení kacíře. Hranice byla velmi pěkně ozdobena strakatým papírem, třepením, praporečky, zástěrkami a všelikými titěrnostmi, poněvadž mnohé ženy domnívaly se, že činí dobrý skutek, nakladou-li částky svého oděvu na oheň a nechají spáliti s odsouzencem na smír hříchů svých aneb těch, kdož jsou v očistci. „Dej mi vody,“ pravil Hus svému hlídači, „abych ovlažil jazyk a nezemřel žízní dříve, nežli vám poskytnuto bude divadlo mého upálení, čehož by mi líto bylo k vůli těm, kdo sem přišli podívat se, jakož by byla škoda drahého nákladu, jejž obětováno zde k vůli mně.“ Soucitně podal mu pochop plný džbán s vínem, z něhož však žíznivý nenapil se, žádaje jen čisté vody, kteréž mu pak ihned podáno. Tak zbožná a mírná mysl působila blahodějně na srdce hrubého pochopa,

že vstal a přikročiv k veliteli svému, poděkoval se ze služby s těmi slovy: „Byl jsem již mnohdy v krvavé bitce za svého živobytí a viděl umírati mnohého muže udatného v Näfelsu, v Glansku, v Bürenu, Nídavě, v Unterseenu a krajinách apencelských, ale takové srdnatosti a neohroženosti před jistou smrtí staré oko mé nespatřilo nikdy, proto myslím, že tento Čech je muž spravedlivý, jemuž tak děje se bezpráví a takovému panstvu nemohu sloužiti, kteréž slabého stíhá a popům poskytuje ochrany. Zde vracím vám halapartnu i meč, neboť ještě dnes chci odejíti z obvodu města Kostnice, nežli vystoupí dým, jenž udusí Husa a vzplane oheň, jenž má stráviti kosti jeho."

Tak nadešla pátá hodina odpolední, když průvod s Husem ubíral se ku brance*), v jejíž blízku byla postavena a pěkně ozdobena hranice. Tři trubači jedouce na vraných koních v čele průvodu hřmotně troubili, že sbíhal se lid zdáli i z nejzazší komůrky vše spěchalo k oknům. Málo je ulic v Kostnici, kterými průvod ten nešel, neboť trvalo to na dvě hodiny. Mnoho lidí slzelo, mnoho jich Husovi se posmívalo, mnoho však zaň se modlilo.

On sám prozpěvoval chvalozpěvy Bohu, tu i tam volal s Jobem: (Kap. 30.) „A protož v kvílení obrátila se harfa má a píšťalka má v hlas plačí-

*) Nynější východ z města ku kostelu.

cích.“ (Kap. 31.) Zdaliž zahynutí nešlechetnému a pomsta zázračná činitelům nepravosti připravena není? Zdaliž on nevidí cest mých a všech kroků mých nepočítá? Obíral-li jsem se s neupřímností a chvátala-li ke lsti noha má? Uchýlil-li se krok můj s cesty a za očima mýma odešlo-li srdce mé a rukou mých chytila-li se jaká poskvrna? Nechť mne zváží na váze spravedlnosti a přezví Bůh upřímnost mou! Skládal-li jsem v zlatě naději svou aneb hrudě zlata říkal-li jsem doufání mé? Veselil-li jsem se z toho, že bylo rozmnoženo zboží mé a že ho množství nabyla ruka má. Aneb jsem zapíral svého Boha? O bych měl toho, kterýž by mne vyslyšel? . . . Nechť Bůh vyslyší mne a pošle mi ruku, jež by napsala právo věci mé. Těšil bych se tomu jako král, ačkoliv kráčím k smrti.“

Na to prozpěvoval zvýšeným hlasem v pěkných verších v jazyku německém z listu, jejž držel v ruce, jako žalmista v žalmu jedenatřicátém.

„V tebe, Hospodine, doufám, slyš mé volání nakloň ke mně ucha svého; propůjčiž mi pomoc své a doveď srdce mé k tobě; buď mi pevným hradem a skálou, pro jméno své; pomoz odvrci kámen, abych nepodlehl; polékli na mne leč, kladouce mi nástrahu; avšak tys osvítil temnotu pokušení, proto v ruce tvé poroučím ducha svého, o Hospodine! Pošli mi, vykoupenému, útěchu, kterouž

jsi přislíbil! Patř, kterak jsem nepřáteli obklopen, všude číhá smrt na mne. Zemdlena bídou mou síla a kosti mé vyprahly. U mnohých jsem v pohanění a bojí se mne jako strašidla, utíkajíce přede mnou. Než jako Daniel v jámě lvové důvěřuji v pomoc tvou! Nedej zahanbiti sluhu tvého zuřivostí pošklebníků, jich zlobou a ohně pekelného žárem. Ač v kleslé mysli své viděl jsem se tebou opuštěna, přece byl jsi mi blízký svou ochranou. Proto neklesej srdce, byť i schránka tvá rozpadla se v prach. Nad temnotou hrobu vzejde světlo jež nestane se kořistí noci."

Konaje tyto modlitby křesťanské, došel Hus až ku hranici, k níž hleděl bez hrůzy a radostně vystoupil nahoru, když mu byli dva holomci katovi strhali s těla oděv a oblekli ho v žíněnou košili dehtem natřenou. V tu chvíli kurfiřt Ludvík falcký dojeda k Husovi napomínal jej důrazně, aby odvolal, aby nemusil být upečen a upálen. On však odpověděl:

„Dnes pečete husu hubenou, ale po stu letech uslyšíte labuť zpívati, tu však neupečete aniž do sítě neb smečky chytíte."

Dojat a nejvýš udiven obrátil se kníže od něho. Pak holomci katovi chopili se navlhčených provazů a uvázavše odsouzence za nohy a ruce ku sloupu, vycpali mezi ním a sloupem koudel olejem napuštěnou a polili ho olejem tak, že mu na vousech

pod bradou se řinul, načež on hlasitě se modlil: „Pane zástupů! sejmi hřích tento s nich!“ Na to bylo zapáleno klestí na šesti i více místech, že však bylo hustě naloženo, dlouho nechtělo hořeti, také vál silný vítr, že svázaný odsouzenec skoro půl hodiny musil čekati, než zahalil ho kouř. Stařec jakýs, bezmála osmdesátník, přinesl otýpku klestí a zapáliv ji, hodil k nohoum ubohého Husa s těmito slovy: „Abys přímo vjel do pekla, házím tobě tuto otep, ty arcikacíři!“ Na to Hus: „O svatá prostoto!“ Hustý smrdutý dým vyrazil nyní a zahalil nešťastníka v temné mraky, z nichž po třikráte bylo ho slyšeti: „Ježíši Kriste, synu Boha živého, smiluj se nade mnou!“ Na to umlkl, kouř poněkud se snížil, a všech zraky spatřily nyní postavu jeho. Hlava jeho byla skloněna — patrně zesnul dříve, nežli zasáhly plameny tělo jeho. Po dvou hodinách plameny strávily tělo, na to byl popel shrabán, do kůže hovězí vložen a pak za divého jásotu do Rýnu vhozen.

*

Tuto událost o kacíři, milý Mikuláši, sděluji ti proto, abys věděl, jakou pevnost u víře před svými protivníky Hus dokázal, a jak ve víře té zbožný muž ten blaženě zesnul. Věru, pravím tobě, muž ten byl příliš spravedlivý pro tento svět jako Henoch. V třetím psaní svém, pokud mi Bůh popřeje žíti, chci sděliti tobě, co Jeronym pražský, přívr-

ženec Husův, učil, jak se před otci zachoval, a co dále se stalo. Až do té doby poroučí tebe v ochranu sv. Trojice

Tvůj věrný

Pogius.

Psáno na den Kalixta v říjnu 1415.

Dodatek.

Crusius píše: „Koncil kostnický trval od roku 1414 až do roku 1418 a byli na něm lidé všech národů; také Mikuláš a Andronik z Morey a mnoho šlechty, zvláště ze Švábska. Všech osob bylo šedesáte tisíc pět set, a mezi těmi 346 arcibiskupů a biskupů, 564 opatů a doktorů; knížat, vévodů, hrabat, svob. pánů a šlechticů dohromady 16.000; 37 akademií; 67 lékárníků a materialistů se sluhami; 45 zlatníků s pomocníky; 330 obchodníků se sluhami; 258 písařů a jich tovaryšů; ševců a tovaryšů 70; kovářů 93; kožešníků 48; 75 cukrářů; 250 pekařů; kdo vedli obchod s víny cizozemskými 83; jiných markytánů 95; 58 peněžníků; 45 hlasatelů se sluhami; trubačů, pišťců a jiných hudců 346; 306 holičů, a aby pánové na koncilu měli po práci nějaké vyražení, přes 700 špatných děvek, kteréž bydlely také ob dům. Ze švábských měst vyslaly tam posly tato města: Ulm, Augšpurk, Hall, Uberlinky, Biberach, Ravenspurk, Lindava, Isny, Buchhorn, Meininky a Rydlinky. Na koncilu byli tři protipapežové sesazeni a Martin V. co pravý papež r. 1417 v den sv. Martina zvolen."

EM. ŠPIVÍN, PRAHA.

Doslov vydavatele.

K vydání tohoto spisku Pogiova přimělo mne zajímavé vypravování, v něm obsažené, o tom, jak z nepřítele Husova stal se jeho obdivovatel a přítel.

Kéž se tak stane se všemi nepřáteli našeho Kostnického mučedníka! Stane se to jistě, až každý z nich Husa osobně pozná tak jako Pogius.

Dnes ovšem mám na zřeteli hlavně poznání ducha Husova zjevného v jeho spisech a pochopení pravého významu jeho. Toto poznání jest povinností i ctitelů jeho památky i jeho nepřátel!

F. H.